

❖ אנרת לרב שרירא גאון ❖

A.

וששאלתם¹ כיצד נכתבה המשנה אם אנשי כנסת הגדולה החחילו לכתבה וכתבו מקצתה חכמי כל דור ודור עד שבא רבי וחממה². הרי רובה סתמא³ היא וסתם מתניתן ר' מאיר היא. * ורוב חכמי התלמוד ששמותם⁴ מפורשין בה⁵ ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי ור' שמעון כולם תלמידי ר' עקיבא הוו. והכללות שלמדונו ר' זל בתלמוד הלכה כר' עקיבא מחבירו ור' יוסי מחבירו ור' מחבירו⁶ וכולן היו בסוף בית שני: ומאי⁷ טעמא שבקו רבנן קמאי רובא לבתראי וכל⁸ שכן אם לא נכתב⁹ כלום [מן המשנה] עד סוף ימיו¹⁰ של רבי: * ועוד אם סדור הסדרים מסודר כהוגן סדר¹¹ המסכתות מה טעם עשו¹² בזה הענין. מה טעם¹³ הקדימו יומא¹⁴ לשקלים וסוכה ליום טוב ושתיהן לראש השנה וכן כל מסכתא שלא נסדרה עם חבירתה בענין¹⁵: ותו¹⁶ התוספתא ששמענו שר' חייא כתבה לאחר חתימת¹⁷ המשנה נכתבה או בזמן אחד עמה. ומה ראה ר' חייא לכתבה. אם עשה בה תוספת¹⁸ דברים * שהם מפורשין¹⁹ את עניני המשנה אמאי * הניחן רבי ולא כתבן²⁰ * והלא משם²¹ חכמי המשנה (הם) אמורין: וכן * הברייתות כיצד נכתבו²². וכן התלמוד כיצד נכתב. * וכן²³ רבנן²⁴ סבוראי כיצד נסדרו אחרי רבינא²⁵ ומי מלך אחריהם²⁶ וכמה שנים מלכו²⁷ מאותו הזמן ועד עכשיו²⁸:

תשובה: הכין חזינא * דודאי שיתא²⁹ סדרי משנה (כולהון) רבינו הקדוש³⁰ תרצינון כי היכי דנרסי³¹ להו הלכתא דבתר. זלכתא אין להוסיף ואין לגרוע. * והכי

1 P. ושאלתן. 2 O. וסתמה. 3 O. סתומה. 4 II. omits; P. ששמותיהם; כל O. 5 H. הם. 6 עירובין מ"ז ב. 7 II. מאי. 8 O. 9 E. O. נכתבה; II. ממנה. 10 P. בית שני בימיו. 11 O. וסדר. 12 G. יש. 13 II. וענין סדור סדריה ברור אבל המסכתות שלה (שלו P.) מאי טעמא II. 14 II. לתוספת II. 15 II. omits. 16 G. P. ותוב. 17 II. על הענין II. 18 כפורים. 19 H. adds. 20 O. . . . 21 II. ומשום V.; משום II. 22 O. . . . 23 H. ורבנן II. 24 O. ועוד. 25 H. adds. 26 G. V. add. 27 P. V. מלך. 28 p. היום הזה. 29 II. דרשיתא. 30 II. adds. 31 II. דנרסינא.

אמרינן בגמרא דיבמות¹ בפ' הבא על יבמתו² מתני' אימת איתקין ביומי ר'. ודקא אמריתו מאי טעמא שבקו (רבנן) קמאי רובא לבתראי לא³ שבקו⁴ (להון) קמאי רובא לבתראי⁵ אלא כולהון בתראי מילי דקמאי גרסין ומעמיהון מתנו⁶. דהא הילל הזקן כשמיניהו בני בתירא נשיא עליהן הכי קאמר להו⁷ מי גרם לכם שאהיה⁸ נשיא עליכם⁹ עצלות שהיתה בכם שלא שמשתם שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון. והכי הויא מילתא דראשונים לא איתידעו¹⁰ שמההתון אלא [שמותן] של נשיאים ושל אבות ב"ד בלבד משום דלא הוה¹¹ מחלוקת ביניהון *אלא כל טעמי דאורייתא¹² הוה ידעין להון ידיעה ברורה. ותלמודא נמי הוה ידיע להון ידיעה ברורה *והוה הוויי¹³ ודקדוקי במשנתם על כל דבר ודבר¹⁴ דהא תנו רבנן בפ' יש נחלקין¹⁵ שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן שלשים מהם ראויין שתשרה שכינה עליהן כמשה רבנו ושלשים מהן ראויים שתעמוד להן חמה¹⁶ כיהושע בן נון ועשרים בינוניים. גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל קטון שבכולן רבן יוחנן בן זכאי. אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח לא מקרא ולא משנה ולא תלמוד לא הלכות ולא הגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים קלים וחמורים וגזרות שוות תקופות וגימטריאות ומשלי¹⁷ כובסים ומשלי¹⁷ שועלים שיחת דקלים שיחת שדים שיחת מלאכי השרת דבר גדול ודבר קטון. דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטון הויא¹⁸ דאבי ורבא. להודיעך דאפי' הוייא¹⁹ דאבי ורבא לאו מדעתיהו הויו¹⁹ אלא כולהו נהירין לראשונים. וכמה דהוה בית המקדש קיים כל חד וחד מרבוותא הוה מגמר להו לתלמידי טעמי דאורייתא ודמשנה ודתלמוד במילי דמחבר²⁰ להון בשעתיה²¹ *ומורו לתלמידיהו²² כי היכי דחזי. והוה נפישא חכמה ולא הוה צריכין לטירחי [אחריני] והוה פלוגתא דסמיכה לחוד הוא דהות ביניהון וכד אתו שמאי והלל נמי בתלת מילי בלחוד הוא דאיפליגו דאמרינן²³ אמר רב הונא בשלשה מקומות נחלקו שמאי והלל וכיון דחריב בית המקדש ואזילו²⁴ לביתר²⁵ וחריב נמי ביתר ואיתבררו²⁶ רבנן לכל צד. ומשום הנך מהומות ושמדים ושגושין שהיו באותו זמן לא שמשו התלמידים כל צרכן ונפישו מחלוקות. מן כד נחת נפשיה דרבן יוחנן בן זכאי והוה רבן גמליאל *והוה נמי

לא II. ³ ובגמרא דיבמות בהבא אמרינן א' רב אבא (רבא. p.) ² ס"ד ב' ¹ מתני' G. V. ⁶ E. omits. ⁵ שבקי G.; שבקי p. ⁴ מילתא היא ולא איתודע II. ¹⁰ אלא II. adds ⁹ שאעלה מבבל ואהיה II. ⁸ פסחים ס"א א' ⁷ ביניהון and omits הוא ביניהון P.; הוה אית ביניהון p.; הוה אית בהון ¹¹ איתודעו P. והוה תנו II.; והויית E. ¹⁵ אלא טעמי משנה ודאורייתא II. ¹² מחלוקת after השמש Some ¹⁶ ב"ב ק"ל ד א ¹⁵ שמתחדש II. ¹⁴ במשנתם הויי אלא הוא נהיר II.; ומקיאין? O. adds ¹⁹ הויית; הויי ¹⁸ וממשלות; ומשלות ¹⁷ שבת י"ד ב ²³ ומורע להון II. ²² נ' בשיטתיה p. marg. ²¹ דמחברי H. ²⁰ לבית תר Some ²⁵ ואילו O. ²⁴ ואפליגו II. ²⁶

עדיין¹ ר' דוסא בן הרבינס ואחריני נמי מהנד² ראשונים והות פלוגתא בן בית שמאי ובין בית הלל. ואע"ג דאדחו³ בית שמאי ונקבעה לכל הלכה כבית הלל הות פלוגתא בדורו של רבן גמליאל בדברים אחרים בין ר' אלעזר דהוי שמותי⁴ ובין ר' יהושע דאינון תלמידי רבן יוחנן בן זכאי. והווי נמי בההוא דרא⁵ ר' יוסי הגלילי ור' אלעזר בן עזריה ור' יוחנן בן נורי ור' יוחנן בן ברוקא ור' חנינא בן תרדיון ור' אלעזר חסמא ואבא הלפתא ור' יוסי בן קיסמא ולפניהם שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא ורבנן [אחריני] נפישו דהווי בההוא דרא ושנים להם שהיו תלמידיהם * וחביריהם. והווי בימיהם⁶ כגון ר' עקיבא ור' אלעזר המודעי ור' יהודה בן בבא ור' ישמעאל. ועד⁷ אותה שעה היה ר' יהודה בנציבין⁸ ואע"פ שהיה * ר' יהודה בנציבין בזמן הבית חיה עדיין אחר חרבן הבית שם⁹. חמן חשוב היה שהוא אחר שקיטתן מחרבן הבית. ובאותו זמן ישבו לאחוז הלכותיהן * שהיו אבודות¹⁰ בשגשג החרבן והשמד ומחלוקת ב"ש וב"ה. והווי נפישין רבנן בההיא עידנא¹¹ מנהון [איכא] רבואתא דאית להו ספסלי בי מדרשא ויתבו בהו ומינהון איכא רבנן [אחריני דיתבי] קדמיהון¹². וכיומא דאיתוקם ר' אלעזר בן עזריה אמרינן¹³ ההוא יומא איתוספו¹⁴ כמה ספסלי בי מדרשא ואמר ר' יוחנן פליגי בה אבא יוסי בן דוסתאי¹⁵ ורבנן חד אמר ארבעה מאה ספסלי וחד אמר שבע מאה¹⁶ * וכד איתוסף הכי כמה הוה העיקר¹⁷. ומסר ר' עקיבא את עצמו [להריגה] אחר שנפטר ר' יוסי בן קיסמא. ונהרג ר' חנינא בן תרדיון ונתמעטה החכמה [אחריהם]. והעמיד [רבי עקיבא] תלמידים הרבה והוה שמדא על התלמידים של ר' עקיבא והוה סמכא דישראל על התלמידים שניים¹⁸ של ר' עקיבא דאמור¹⁹ רבנן שנים עשר אלף זונות²⁰ תלמידים היו לו לר' עקיבא מנבת ועד אנטיפטרס וכולן מתו מפסח ועד עצרת²¹ והיה העולם שמם והולך עד שבאו²² אצל רבותינו שבדרום ושנאה²³ להם ר' מאיר ורבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון ור' אלעזר בן שמעון והם העמידוה באותה שעה כדאיתא ביבמות²⁴. ור' מאיר הוה נמיר וחרף ומחדד טפי מכולהון וסמכיה ר' עקיבא * ואע"ג דיניק הוי. וסמכינן לשארא בתר ר' עקיבא ר' יהודה²⁵ בן בבא והדר סמכיה לר' מאיר דאמרינן²⁶ אמר רב יהודה אמר רב [ברם] זכור²⁷ אותו האיש לטוב ורבי

¹ ועדיין הוא איכא p. ² מההוא; מן הנהו. ³ O. דאודו. ⁴ V. שמתי; M. p. ⁵ Some. ⁶ ונהיו חבירים בימיהם II. ⁷ בההוא (באותו) זמן II. ⁸ שמות; P. שמתיה כאלו אבודות II. ⁹ ואע"פ שהיה בפני הבית II. ¹⁰ דנציבין קיים O. ¹¹ ועוד. ¹² P. ¹³ איתוספא P. ¹⁴ ברכות כ"ח א. ¹⁵ דקדמיהון II. ¹⁶ זמן II. ¹⁷ p. ¹⁸ כדאיתא בכרכות [כ"ח א] E. adds. ¹⁹ אסו; p. אסא. ²⁰ G. P. omit. ²¹ p. ²² Some omit. ²³ P. p. V. add. ²⁴ Some. ²⁵ ושנאוה. ²⁶ Some. ²⁷ p. V. שבא. ²⁸ (מפני p.) שלא נהנו כבוד זה לזה ס"ב ב. ²⁹ O. adds. ³⁰ היה. ³¹ O. ³² סנהדרין י"ג ב. ³³ O. ³⁴ ור' יהודה.

יהודה בן בבא שמו שאלמלא הוא בטלו דיני קנסות מישראל שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה שמד על ישראל שכל הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג ועיר שסומכין בה תחרב * ותחום שסומכין בה תעקר¹ מה עשה ר' יהודה בן בבא הלך וישב לו בין שני הרים גדולים ובין שתי עיירות גדולות בין אושא לשפרעם וסמך שם חמשה זקנים ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי ור' שמעון ור' אלעזר בן שמוע ורב אויא מוסיף אף ר' נחמיה. ומקשינן והא אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל האומר ר' עקיבא לא סמכו לר' מאיר אינו אלא טועה ואמרינן² סמכיה ר' עקיבא ולא קבלוה³ דינוק הוה והדר סמכיה ר' יהודה בן בבא וקבלוה. ובהדין דרא' הוי רש'ב'ג' נשיא ועלה ר' נתן מבבל והוה אב ב"ד כדמפ' בסוף נטרא הוריות⁴ אמר ליה רש'ב'ג' לר' נתן נהי דאהני לך קמרא דאבוך לשוויי⁵ אב ב"ד למהוי נשיא מי אהני לך. ור' מאיר היה⁶ חכם הדור כדמפרש התם (נמי) כד הוו עיילי ר' נתן ור' מאיר [לבי מדרשא] הוה קיימא כלה מתיבתא מקמייהו. * והוה נמי⁸ חכמים גדולים [בההוא דרא דרביצו אורייתא תדירא] כגון ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא ור' יהושע בן קרחא⁹ ור' אלעזר בן יהודה ור' שמעון בן יהודה ור' אלעזר בר' שמעון ור' יעקב איש כפר חיטייא ור' פרידא ור' פדת קדמאה ור' זכריה בן הקצב ור' מתיא בן חרש ור' אלעזר בן ירמיה וחנון בן פנחס ואבא חנין ופלימו וסומכוס ור' שמעון בן אלעזר ור' חנינא בן נמליאל¹⁰ * ור' יהודה בן נמלא¹¹ ור' אלעזר בן תדאי ור' פנחס בן יאיר ור' יעקב¹² בן דוסאי ואיסי בן יהודה ור' חנינא בן חכינאי ור' ישבב הסופר ור' אלעזר הקפר ור' ראובן האיצימטובולי וחכמים שעמהם. * וכל ימיו¹³ של רש'ב'ג' גדל רבנו הקדוש בנו * לתלמוד תורה¹⁴ דקא אמרינן¹⁵ כד הוו יתבי רש'ב'ג' ור' יהושע בן קרחא אספסלי הוו יתבי קמייהו רבי ור' אלעזר בר' שמעון [והוון] מקשי ומפרקי אמרו מימיהם אנו שותים והון יושבין על נבי קרקע בנו¹⁶ להו ספסלי ואסקינהו ושמש רבי אותם החכמים דאמר ר' ¹⁷ כשהיינו למדים תורה אצל ר' שמעון בתקתע וכו'. והלכתא דמתניתין מנהון נמר דאמר ר' ¹⁸ כשהלכתי ללמוד תורה אצל ר' אלעזר בן שמוע¹⁹ חברו עלי תלמידיו כתרנגולים של בית בוקיא ולא הניחוני ללמוד אלא דבר אחד במשנתינו אנדרונינוס חייבין עליו סקילה כזכר. וכד מלך²⁰ בתר אבוה הון בהדיה בנהי²¹ של אותן החכמים כגון ר' ישמעאל בר' יוסי ור' יוסי בר' יהודה ור' יעקב

1 Some עקרז ... ותחומין. 2 ומסקינן II. 3 קבלוהו II. 4 דהוה E; II. 5 למהוי II; לשוייך O. E. 6 [י"ג ב] דהוראות II; דיבמות O. 7 דור II. 8 ורביצו II. adds 9 והם נמי היו O; והוה איתי [תמן p. נמי II. 10 הוא שהיה נמליאל. 11 Some omit; E. 12 So all except M. 13 (והרביצו) תורה הרבה עבדי. P. p. 14 ב"מ פ"ד ב 15. 16 בתורה II. 17 ובימי II. 18 עקיבא E. 19 והי בהדי רבי II. 20 O. adds 21 וחביריו. 22 יבמות פ"ד א 18. 23 שבת ק"מ' ב 17. 24 בניהו II. 25 ר'. O. adds; כד מלך

איש כפר חיטייא * ותלמידים אחרים כגון¹ ר' חייא שעלה מבבל ור' חנינא בר' חמא ור' אפס ור' גמליאל ור' שמעון בנו² של רבנו [הקדוש] ור' ינאי והן הרביצו תורה הרבה. ובכל השנים הללו נתפרשו כל ההלכות שהיו תלויות בכל³ המדרשות מאחרי⁴ התפסד הגדול [שהיה בחרבן הבית] והספקות * שהיו להן⁵ באותן המהומות. וכל החלוקות⁶ שנולדו⁷ בשלש דורות הללו נפסקה הלכה ביניהן⁸ ונודעו ביניהן דברי היחידים ודברי המרובים בטר דטרחי רבנן [בהן] טורחי נפישו ודקו [בהן] דוקא בטר דוקא ודקדקו [הרבה] על⁹ השמועות והמשניות¹⁰ [לתקנן]. * ולא אוסיפו על מימרא דקמאי מאנשי¹¹ כנסת הגדולה * אלא טרחו טרחי נפישו ודקו דקדוקי רב רבי עד דאסיקו מאי דהוו אמרין הנך ראשונים ומאי דהוו עבדין עד דאיפשיטו להון כל ספקי דאית להו. ולא הוה חד מן הראשונים דכתב מדעם עד סוף ימיו¹² דרבנו הקדוש. וכן נמי לא הוה גרסי כולתי בפה אחד ולשון אחד אלא טעמייהו הוו ידעין להו¹³. וכולהון דעת אחת [הות] בהון [ולא הוה בגרסייהו פלונתא וידעין] מאי דאיתיה דברי הכל ומאי דאית ביה פלונתא ומאי דאיתיה ליחיד ומאי דאיתיה לרבים. ולא היו [להם] דברים מתוקנים-ומשנה ידענה שהכל שונין אותה בפה אחד [ולשון אחד] אלא אותן הטעמים [והשמועות שהיו יודעים] א'ע"פ שהחכמים כולן [היו] שוין בהם כל אחד ואחד היה שונה¹⁴ לתלמידיו * באי זה חבור שירצה באי זה דרך¹⁵ שירצה. יש שאוחזו דרך קצרה כדאמרינן¹⁶ משנת ר' אלעזר בן יעקב קב ונקי * ותו אמרינן¹⁷ לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה ואית דתני כללות¹⁸ ואית דתני פרטי * ואית דמרווחין ופשטין דמויי דמויי¹⁹. וכל חד וחד מרבנן תני כדאתנייה רביה. האי מקדים להא מילתא והאי מאחר לה האי קייט²⁰ לישניה והאי מרווח ליה. ואית נמי מאן דרביה יחיד דאמר מילתא ותני לה בסתמא א'ע"פ ידעו ליה דהווא²¹ יחיד הוא ואמרינן²² חייב אדם לומר בלשון רבו. ואיכא דתני מאי דמסתברא ליה חדא כי האי תנא

¹ ותלמידי רבנן וחכמים אחרים II. ² בניו II. (not M.). ³ בבתי II. ⁴ E. מפחדו. ⁵ II. (P. שיוולדו). ⁶ מחלוקות O. ⁷ and שהיו II. ⁸ משמועות V; ומשנאות II. ⁹ על כל and כל⁹. ¹⁰ בהן E. O. ¹¹ שהיה. ¹² ולא דאויסופו... דמן אנשי II. ¹³ יומיא H.; יומי E. ¹⁴ (See I. 8); II. ¹⁵ אלא הכין (להכי P.) טרחו (טרחן) הני טירחי ודקדקו עד דאסיקו מאי טעמא דהוון אמרין הנך ראשונים ומאי דהוו עבדין עד דאיפשיטו להון הנך ספיקא דלא הוה אית לראשונים מנתון מדעם ועד סוף (סופיה) יומיהון (יומיה) דרבי ליכא דכתב מדעם כל עיקר ולא נמי פה סתני; משנן; משנה¹⁴. ¹⁶ איה דרך שירצה ובאותה דבור שירצה II. ¹⁷ So H. O.; עירובין ס"ב ב¹⁶. ¹⁸ איה דרך שירצה ובאותה דבור שירצה II. ¹⁹ ואית דפרטין ומרווחין ופשטין II. ²⁰ כללי; כלל¹⁸. ²¹ פסחים ג' ב. ²² ואמרינן others. ²³ דעיות א ג²². ²⁴ דהוא יחיד O. ²⁵ קאים II. ²⁶ דומי דומי.

[וחדא כי האי תנא]. ומשום הכי מפרשין¹ בנמרא² הא מני רבי פלוני היא. ואמרינן מאן תנא להא דתנו רבנן וכו' כמאן כי האי תנא³. ואמרינן בכמה דוכתי⁴ מי ששנה זו לא שנה זו. ומדקדיקין⁵ במתניתא⁶ במילתא ומילתא מינה ומוקמינן⁷ רישא בחד תנא וסיפא בחד תנא⁸. והנך *מתנייתא כולהו מיקריין ברייתא⁹ בחד דתריין רבי מתניתין דילגא. והוון אמרין דברייתא¹⁰ תלת *עשרי אנפי הוויין¹¹ ביני רבנן במתניתין. [והוון רבי נמיר כולהון] כדגרסינן במס' נדרים¹² ר' הוה נמיר תליסר אנפי הלכתא אנמריה לר' חייא שבע [מיניהון] חלש רבי *ואיעקרו מינה¹³ אהדר ר' חייא שבעי קמיה והנך שית אחרני אודו [להון]. הוה ההוא קצרא דהוה שמע לרבי כד הוה גרים להו אזל ר' חייא *וגמרינהו קמי¹⁴ קצרא ואתא [ר' חייא] ואהדרינהו קמי רבי וכד הוה חזי רבי לההוא קצרא אמ' ליה אתה עשית אותי ואת חייא. ואיכא דאמרי הכי אמ' ליה אתה עשית את חייא וחייא עשה אותי. וכין דהווא ר' דאיכא שינוייתא כולי האי בתנויי דרבנן א'ע'ג דטעמיהו לחדא מילתא סלקין חש *דלא נפיש¹⁵ ואתי פסידא¹⁶ מינה דמילתא הואיל וחזא דקא ממעט ליבא וקא *מיסתם מעיין החכמה ונסתלקה תורה¹⁷. כההיא (דאמרינן אי קמאי מלאכי אנן בני אינשי ואי קמאי בני אינשי אנן חמרי וב) דאמר ר' יוחנן¹⁸ לבן של ראשונים כפתחו של אולם [ושל] אחרונים כפתחו של היכל ואמר' [מאן] ראשונים ר' עקיבא אחרונים ר' אלעזר בן שמוע. (ואמרו טובה צפרנן של ראשונים מכריסן של אחרונים.) ואחסנוהו לר' מן שמיא [דהוה ליה תורה ו] גדולה והוון כייפין ליה מכל אתרין כולהו שני כההוא דאמרינן²⁰ אמר רבה בריה דרבא ואיתימא ר' הילל בריה דר' ואלם מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד וכו'²¹. ושקטו²² רבנן ביומי דרבי מכל שמדא *משום רחיסותא דאיכא²³ *בין אנטונינוס ורבי²⁴ ואסכים²⁵ לתרצוי הילכתא *כי היכי דליגרסי רבנן²⁶ פה אחד [ולשון אחד] ולא ליגרום²⁷ כל חד וחד לישנא לנפשיה. משום דהנך ראשונים דקמי חרבן הבית לא (הוון) איצטריכו להכי הואיל *ותורה שבעל²⁸ פה היא ולא איתמרו להו

¹ E. פרשי.

² על כמה משנאות II. adds.

³ O. adds ודומיה.

⁴ II. מילי.

⁵ O. ומדקא דייקו; II. ומדקדיקין.

⁶ II. מתניתא (אחורי).

⁷ II. ואפי' מוקמינן.

⁸ II. adds. אחרניא הואיל.

⁹ II. (היואן).

¹⁰ II. בריאתא.

¹¹ II. קמאי.

¹² P. עשר אלפין.

¹³ O. מ"א א.

¹⁴ II. אקרוי עליה.

¹⁵ II. אנמור מן.

¹⁶ O. adds. רוחא; II. דלא (דלמא) נפיק.

¹⁷ II. פסתא p.

¹⁸ II. adds. תורתו וכו'. עירובין נ"ג א.

¹⁹ II. גיטין נ"ט א.

²⁰ II. והוא הוה יהושע הוה אליעזר וכוליה שמעתייה.

²¹ O. ונתו.

²² O. רחמנותא; E. דהוה שלמא.

²³ II. דאנטונינוס לדיליה ואסורוס.

²⁴ O. דאנטונינוס לדיליה ואסורוס.

²⁵ II. ואסכי; E. וסבר.

²⁶ II. דגרסינן להון רבנן כולהון.

²⁷ II. גרים.

²⁸ II. and H. ותורתו.

טעמיהו בדברים¹ ידועים כגון תורה דכתיבא² אלא * ידעי וגמרי טעמי³ בלבהן וכל
 חד וחד מנמר להון לתלמידיה כאדם המספר לחבירו ומלמדו להם באיזה לשון שירצה.
 וכיון דמכנפין * בלשכת הגזית⁴ ובבתי מדרשות מסודרים [לאומרן] * מיד וממשלתא⁵
 [אית להו] * בלא עקתא ובלא פחדא⁶ ומן שמיא [הו] מסייעין להון והוון בריך [להון]
 טעמי * תורה כהלכה⁷ למשה מסיני ולית [להו] חלופ⁸ ולית [להו] פלונתא. כדאמרני⁹ (תניא)
 א"ר יוסי בתחלה לא היה מחלוקת בישראל אלא ב"ד של ע"א יושבין בלשכת הגזית ושני בתי
 דינין של כ"ג אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה ושאר בתי דינין
 של כ"ג יושבין * בערי ישראל¹⁰ הוצרך הדבר לשאול וכולה ברייתא עד משרבו תלמידי
 שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבתה מחלוקת בישראל ונעשית תורה כשתי תורות.
 ורבנן דבתר הכי רבימי * רבן גמליאל¹¹ ורבן שמעון בנו אכתי * קא שקלי ומרו¹² והוון
 קיימין פלונתא דתנאי [כהדי הדדי] ולא הוה אפשר להן * למגרסינהו בפה¹³ אחד [ובלשון
 אחד]:

* וביומי דרבי [בנו של רבן שמעון בן גמליאל] איסתעייא מילתיה ותריצינהו וכתבינהו
 והו מילי¹⁴ דמתניתין * כמשה מפי¹⁵ הנבורה אמרן וכאות וכמופת דמיין ולאו מלביה
 חברינהו¹⁶ אלא [הנהו] מילי דהוון גרסי הנהו¹⁷ ראשונים דלקמיה¹⁸. ומנא לן מרתנן¹⁹ מעשה
 וברק²⁰ בן זכאי בעוקצי תאנים ואמרנין בנמרא מסתברא דבן זכאי דעלמא דאי²¹ ס"ד רבן
 יוחנן בן זכאי הכא קרי ליה²² בן זכאי [והכא קרי ליה רבן יוחנן בן זכאי]. ומקשינן
 והתניא²³ מעשה וברק * רבן יוחנן בן זכאי²⁴ בעוקצי תאנים ומסקינן אלא תלמיד היושב
 לפני רבו [הלל] הוה ואמר מילתא * ואיסתבר טעמיה²⁵ לרביה וקבעוה בשמיה. דאלמא
 מן ההוא זמן דהלל ושמאי דתנו²⁶ רבנן מעשה וברק בן זכאי בעוקצי תאנים תניא²⁷ רבי
 הכי [במתניתין] ולא שנייה²⁸. ועוד מרתנן²⁹ כיצד מעברין את הערים ואמר ר' * איכא
 איניש דלשאל³⁰ להו לבני יהודה דדייקי לישנא³¹ מאברין תנן או מעברין תנן. דאלמא

טעמי דלקיטין להון II. 3. דאיכתיבא II. 2. טעמי דברים II. 1.

בלא פחד ולא II. 6. וממשלה II. 7. ושולטנות O. ביד II. 8. בבתי המקדש II. 4.
 בכל II. 10. סנהדרין פ"ח ב' 9. P. חלוק. 8. דאורייתא כהלכה II. 7. עקתא
 II. 14. דגריסין כולהן פה II. 15. הוון שקלין וטרין II. 12. הלל E. 11. עירוח (ישראל M.)
 חברינן רבי II. 16. כמפי II. 15. ובימי ר' (איסתיענא p; איסתניא P.) מילתהון דמילי
 רבן יוחנן O. adds 20. סנהדרין מ"א א' 19. דקמיה II. 18. ליה קצת הנך II. 17.
 II. adds 23. רבינו הקדוש p; רבי O. G. add 22. דמאי G; מאי O. 21.
 קא תנו II. 26. ואיסתברה ליה II. 25. רבן גמליאל P. 24. בהדיא
 מי איכא דשילי II. 30. עירובין נ"ג ב' 29. מתנייה E. 28. (ותניא M.) ותניו II. 27.
 בלישנא O. 31.

רבי גופיה דתריציה¹ למתניתין מספקא ליה היכי תנן² *ואמר מאן³ דתני מאברין לא משתבש [ומאן דתני מעברין לא משתבש. מאן דתני מאברין] כגון אבר אבר מאן דתני מעברין כגון אשה עוברה. שמעינן מינה דבלשון הזה הוא אמירא⁴ קמיה דרבי איבא דתני לה הכי ואיבא דתני לה הכי :

ואף מסכייתא נמי הוּו מספקן⁵ מקמי דרבי מדקאמר ליה ר' מאיר לר' נתן⁶ נימא ליה לרבן שמעון בן גמליאל פתח תני בעוקצין דלית ליה. ומעשה דר' יעקב בן קרשאי דאזל וייתיב להדי כוותא⁷ דעיליתא דהוה יתיב בה רש'ב'ג גרים ותנא עוקצין * גרס ותנא⁸ אמר רבן שמעון בן גמליאל * מאי דקמן⁹ יהיב דעתיה ונמרא. ואיבא דוכתא דאוסף בהו רבי פירוש כגון הא דתנן¹⁰ הבנים יוצאין בקשרים ובני מלכים בוונין. הכי הוויא מתניא¹¹ מפומא דראשונים [ואוסף בה רבי ו] פריש בה¹² וכל אדם אלא שדברו חכמים בהוּוה לבר מן מילי דאיתנן ביומיה וביומי דבתריה כדקאמרינן [זו] משנה ראשונה משנה אחרונה אמרו וכו. וכ(נון) מס' עדיות דאיתניה¹³ ביומא דאיתוקם¹⁴ ר' אלעזר בן עזריה דאמרינן¹⁵ * אף עדיות בו כיום נשנית ושנינו כל בו כיום ביומא¹⁶ דאותבה לר' אלעזר בן עזריה בשיביה. ותנא לן רבי בנוה בתר הכי מילי דאיתנו¹⁷ בימי אביו כגון¹⁸ ר' יוסי אומר ששה דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה וכגון¹⁹ אמר ר' יהודה חס ושלום שעקביא נתגדה שאין העזרה ננעלת בחכמה וביראת חטא על כל אדם בישראל כעקביא בן מהללאל וכו'. אבל * מסכייתא אחרניתא¹⁹ א'ע'ג דטעמיהון הוּו תנו להו רבנן [קמאי] רבי תריציהו להלכתא. * ואית מינייהו דהוה תני להו²⁰ בלשון²¹ הראשון ואית מינייהו * דהוה תני להו²² כדחזא :

וסתם * המשנה כר' מאיר ולא משום דאמרן ר' מאיר²³ מלכו אלא הווא אורחא²⁴ דגמריה דר' מאיר הוה גמירי. ובאותו דרך דהוה מתני (רבי מאיר) לתלמידיו אותה [גמרא] אחז רבי וקבעיה לאתנווי לכולי עלמא. ור"מ * אחז דרך הגמרא שלו מר' עקיבא רבו²⁶ ור' עקיבא [קבלה²⁷] מרבותיו הראשונים דאמרינן²⁸ א"ר יוחנן סתם מתני' ר' מאיר

¹ II. add. דהווא תריציה. ² O. תני אינהו דלכתוב הכי. ³ II. add. וא'ע'ג דמאן. ⁴ II. add. דוכתא. ⁵ P. p. הוריות י"ג ב. ⁶ מיפסק. G. P. מספקא. ⁷ E. מילתא.

⁸ O. גרסא. ⁹ II. דקמא. ¹⁰ E. דקא שאיל בעוקצין. ¹¹ O. גרסא. ¹² מש' שבת ה ט.

¹³ O. דאיתוקמא. ¹⁴ II. דאיתי. ¹⁵ O. דאיתוקמא. ¹⁶ II. דאיתוקמא. ¹⁷ II. דאיתוקמא. ¹⁸ O. דאיתוקמא. ¹⁹ II. דאיתוקמא.

²⁰ II. דאיתוקמא. ²¹ II. דאיתוקמא. ²² II. דאיתוקמא. ²³ II. דאיתוקמא. ²⁴ II. דאיתוקמא.

²⁵ II. דאיתוקמא. ²⁶ II. דאיתוקמא. ²⁷ II. דאיתוקמא. ²⁸ II. דאיתוקמא.

²⁹ II. דאיתוקמא. ³⁰ II. דאיתוקמא. ³¹ II. דאיתוקמא. ³² II. דאיתוקמא.

³³ II. דאיתוקמא. ³⁴ II. דאיתוקמא. ³⁵ II. דאיתוקמא. ³⁶ II. דאיתוקמא.

³⁷ II. דאיתוקמא. ³⁸ II. דאיתוקמא. ³⁹ II. דאיתוקמא. ⁴⁰ II. דאיתוקמא.

סתם תוספתא ר' נחמיה סתם סיפרא ר' יהודה סתם סיפרי ר' שמעון וכולהו אליבא דר' עקיבא. והני ברייתא דתוספתא וסיפרא וסיפרי אילין¹ ברייתא * כולהון הוו תנו להו רבנן קמאי ואתו ר' יהודה ור' נחמיה ור' שמעון ולקטינן כל חד² מיניהו דילה. סיפרא ר' יהודה תוספתא ר' נחמיה סיפרי ר' שמעון ומתניתין ר' מאיר וכולהו אליבא דר' עקיבא כי כולן תלמידי ר' עקיבא הן. אבל ברייתא אחרניתא לא איכפת לן בהו משום דהני מוכרחין דרבנן הוו דלקטינהו וחבריהו ואינהו הוו תלמידי חשיבי³ דר' עקיבא.⁴ וכך⁵ אמר ר' שמעון לתלמידיו⁶ בני שנו⁷ מדותי * שמדותי תרומות⁸ הן סתרומות מדותי של ר' עקיבא. וקא אמרינן⁹ לבן של ראשונים כפתחו של אולם [אחרונים כפתחו של היכל * וקא מפרשינן ראשונים] זה ר' עקיבא¹⁰. וקא מפרשי רבנן¹¹ דאפי' אדם הראשון שמח בתורתו של ר' עקיבא כשהראהו הקב"ה דור דור וחכמיו¹² * וגם ר'¹³ דוסא בן הרכנים * אמ' לו לר' עקיבא¹⁴ אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך * מסוף העולם ועד סופו¹⁵. * והגדול שבכל תלמידי ר' עקיבא¹⁶ ר' מאיר הוה דאמרי' ¹⁷ א"ר אחא בר' חנינא גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של ר' מאיר כמותו ומפני מה לא קבעו חכמים הלכה כמותו לפי * שלא עמדו חבריו על סוף דעתו¹⁸ שהיה אומ' על טמא טהור ומראה לו פנים ועל טהור טמא ומראה לו פנים ומשום הכי הוה חביב ליה לר' עקיבא וסמכיה מינקותיה. ונקט¹⁹ ר' בהלכתא ארחא דר' מאיר * והיא הוה²⁰ ארחא דר' עקיבא כיון דחזא [ר' באורחא דר' מ] קצרה²¹ וקרובה ללמוד ודבריה מחוברין חבור יפה כל דבר ודבר עם מה שדומה לו ומדוקדקין [דבריו] הרבה יותר * מכלהו רבנן תנאי אחריני²² ואין בהן שפת יתר וכל מילתא ומילתא מסקא²³ לטעמא בדלא אמיר בה מילי דטופינא דלא צריכא ולא מיחסרא [ולא מייחרא] מדעם אלא בדוכתי מעיטתא²⁴ [ואורחא קייטא]. * ובכלל כל מלה ומלה²⁵ גדולות ונפלאות ולאו כל מאן דחכים ידע [להו] לחבורי (מילי) הכי כדכתיב²⁶ לאדם מערכי לב ומי' מענה לשון. וא'ע"ז דכלהו רבנן שווין בטעמי ודיני²⁷ כיון דר' עקיבא [הוה] רחב לב

הני ברייתא II. ⁴ Not in E. ³ O. adds. ² אחד. ¹ אינן. II. ¹ E. הילין.
 דתנו רבנן ולקטינן מאי טעמא דתלמידי דר' עקיבא אינן וקא אמרינן וכולהו אליבא דר' עקיבא אבל ברייתא אחרניתא לא איכפת לן בהו דמוכרחין דרבנן וסמכיהון אינן תלמידי שתרמתי II. ⁸ שתי II. ⁷ ניטן ס"ז א ⁶ וכן. V. וכך G. P. ⁵ ר' עקיבא ודורשיו II. ¹² רבותינו II.; סנהדרין ל"ח ב ¹¹ Not in O. ¹⁰ עירובין נ"ג א ⁹ עקיבא חכם II. ¹⁶ בכל העולם II. ¹⁵ יבמות ט"ז א. קאמר ליה II. ¹⁴ ור' II. ¹³ דהאי II. ²⁰ לקט II. ¹⁹ Not in E. ¹⁸ עירובין י"ג ב ¹⁷ שבכל תלמידיהו; מסקה G. ²³ מדכולה תנאי V.; מכל התנאין II.; Not in E. ²² דקצרה II. ²¹ מפעק M. משלי י"ז א ²⁶ ובכלל V.; ובכלל מילה II. ²⁵ מעיטתא P. ²⁴ ובתירין G.; ובתרמי H. ²⁷

ור' מאיר תלמידיה [נמי] רחב לב הוה שפירא תריצתהון ועדיפא [מדכולהו תנאי אחרני] משום הכי לקמה ר' ואוסף [בה] מאי דהות¹ ביומיה ותרצה (נמי) כדחזי ופריש בה נמי כולהו תורפי² ועיקרי דפלוגתא דרבנן דכיון דהוה * מרבנן דשמע מרבנותא³ דפליגי. אי נמי דיחידים דפליגי ותנו מימריהו סתמא * אי איבא אינש דשמע להון מיטעא טעי⁴. וכד מפרש הכי הוה מילתא מסתלק ספיקא דתנן⁵ א"ר יהודה למה הוצרכו דברי יחיד בין המרובין לבטלן שאם יאמר אדם כך [אומרים לו מניין לך שמה יאמר להן] מקובל אני כך אומרין לו שמה כדברי איש פלוני שמעת⁶. וכדחזו כולי עלמא שופרא⁷ דתרצתא דמתניתין ואמתת הדברים⁸ * ודוקא דמילתא⁹ שבקו (כולהון) הנך * תנויי דהוון תנו¹⁰ ופשיטין אילין הלכתא בכל ישראל והויין [שאר] הלכתא כולהו¹¹ אישתביקו והוויין כגון ברייתא * ומאן דמעין בהו¹² כמאן דמעין בפירושי או בלישני ריחי¹³ אבל סמכא דישראל על אילין הילכתא הוה וקבלינהו ישראל כד חזינון באמונה¹⁴ וליבא * איניש דאפליג בהון :

על הדין ארחא תרצינהו ר' לשיטתא סידרי משנה ולא דשבקוה קמאי רובא לבתראי אלא קמאי לא הוו צריכי לחיבורי ומילי דמגרסן על פה אינון וכל חד וחד מרבנן ידעי להו בקבלה ולא הוו צרוכי לחיבורינהו ולמיכתבינהו. עד דחרוב בית המקדש וקמו תלמידיהון דהנך רבנן קמאי דלא הוו ידעי כוותהון והוו צריכין לחבורי¹⁵. דהא ר' אליעזר בן הורקנוס דהוה ריש¹⁶ תלמידי רבן יוחנן בן זכאי כד שיילי מיניה הנך מילי דמיפרשן בפ' שני שעירי¹⁷ (סימן) חלה פלוני¹⁸ כבשה ממוזר בית אשם [סימן] ולא אהדר להון [מיד] אלא דחינון. ותניא לא¹⁹ מפני שהפליגין בדברים אלא שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם. * ולהכי איצטריך רבי לחבורי ולתרוצי שיתא סדרי משנה²⁰ בתר דנח עלמא * שני דורות²¹ מן ההוא שמדא [של חרבן הבית] :

ולענין מסכייתא דחזיתון דאית בהון מוקדם ומאוחר רבי כד * תרצינהו למתניתין²² לא סדרינן למסכייתא חדא בתר חברתה אלא חדא (חדא) תנייה (תינא) באפי נפשה. מאן דניחא ליה לאקדומי מקדים לה ומאן דניחא ליה לאחורי מאחר לה ולא ידעינן (לה) הי תני ר'

1 P. adds דומה. 2 G. תירוצי; M. תורי. 3 II. איתא רבנן שמעי דהנך רבואתה. 4 ושכחת O. adds. 5 עריות א' ו'. 6 או איבא דשמעינון או שמיע להון אתו למטעא. 7 דמלות E; ודוקי דמילי G. 8 אילן טעמי and וטעמיה II. 9 צורתא E. 10 דמעיינין (בהאי P.) II. 11 דילנא והנך כולי II. 12 הונא תנא תינאני M. G.; תניני E. 13 אדם דאפליג בהון על הדא II. 14 בתכונה O. 15 צויחי E. 16 להו מאן דשמיע להו תרצה רבי לכל המשנה לאו דשביקו קמאי רובה לבתראי אלא לא הוו צריכין לחיבורי מילי דגרסי (דמיגרסן P.) פה אחד עד דחרב בית המקדש ותלמידיהון דלא היו כותהון פלני E. P. 17 יומא ס"ז ב. 18 ראש O. II. 19 משמיהון הוו אמרין דאיתבהו II. 21. 20 ודאיצטריך רבי למאי דפרישנא. 21 הכין תניא ולא II. 22 תרצה למשנתיו II.

ברישא. אבל הילכתא ופירקי דכל מסכתא ומסכתא הכי תרצינון ר' חדא בתר חדא דאמרינן¹ אמר רב הונא בחדא מסכתא לא אמרינן אין סדר למשנה אבל בתרתי מסכייתא אמרינן * אין סדר למשנה וכל חדא [וחדא] מינייהו איכא למימר דילמא ר' תנייה ברישא. והיכא דאשכחן סתם ואח"כ מחלוקת בחדא מסכתא אמרינן² אין הלכה כסתם (או מחלוקת וא'ח"כ סתם בחדא אמרינן הלכה כסתם משנה בחדא) אבל בתרתי מסכייתא לא אמרינן משום דאין להם סדר. ורב יוסף נמי הכי סבירא ליה ומיהו אמרינן בבבי דנוקין דכולהו חדא מסכתא נינהו:

ודקא אמריתו מאי טעמא הקדימו יומא³ לשקלים אנו הכי תנינן בי רבנן שקלים וא'ח"כ יומא⁴ אבל ודאי סוכה קמי יום טוב תנינן ובתר הכין [ודאי] ראש השנה. ואפשר דתני להו רבי בחילוף מיהו אית למימר * שיש להקדים מס' שבת תחלה⁴ הואיל וחשיבא שבת טובא. ובתרה [מס' עירובין דדמי לה וחדא עניינא הוא. ובתרה מס'] * פסחים שהוא ראש⁵ לכל המועדים והחגים [של כל השנה]. ובתריה שקלים שהוא מלפניו וכאחד מענייניו. * ובתר שקלים תנינן יומא דדמי לשבת. ועירובין משום דיומא דכפורי לשבתא דמי. ובתר סדר יומא תנינן מסכת סוכה דבתר יום הכפורים הוא וחג גדול הוא. ובתר מס' סוכה תנינן מס' יום טוב דחד עניינא הוא. ובתר יום טוב תנינן מס' ראש השנה כי היכי דליתני בתריה מס' תעניות משום דאחר ראש השנה * זמן זריעה חמן רביעה⁶ וחד עניינא דמי. הכין רגילין רבנן למיתני ואי אית דניחא ליה לאקדומי ולאחורי הרשות בידו. וא'ע"ג דחזינא בשום מסכייתא דאית בהו סדר דקא אמר' סכדי תנא ממסכת' פלונית סליק. כנון מס' סוטה דקא אמרינן * בגמרא סכדי תנא ממסכת נזיר קא סליק. וכנון מס' שבועות דקאמרינן⁷ סכדי תנא ממכות קא סליק. אלמא דיש להן סדר⁸: ולענין תוספתא⁹ דר' חייא [ודאי הוא] תרצה ולא¹⁰ מסיימא לן [מילתא] אי ביומיה דר' [איתרצא] * או בתריה. אבל בלא ספק * הלכות משנותינו איתרצו מקמי תוספתא¹¹ ומילי דתוספת' ברירן דבתר מהני' אינון ועליהון תניין. ולא פשיטא לן אי ביומיה דר' נח נפשיה

¹ ע"ז ו' א. ² E. omits. ³ פורים; O. marg. II. ⁴ דאקדים II. ⁵ O. omits. ⁶ E. transposes. ⁷ II. ⁸ שבת לעירובין כעירובין דבתר שבת והדר לענין שבת ותנא סדר יומא משום דכשבאתא דמי וא'ע"פ II. (l. 13). ⁹ שבסדר שנה אחר ראש השנה איתיה עדיף מן ראש השנה. דראש השנה כמעביר קול לפני יום הכפורים דמיא ושמתח בחניך סוכה דבתר יום הכפורים דחג גדול הוא וכפסח דמיא ותניא יום טוב דכנון שבת היא ואחריה ראש השנה דליתני בתרה תעניות משום דכולהו כחד עניינא דמיאן. היכין רגילין רבנן למתנא ואי אית דניחא ליה לאקדומי או לאחורי הרשות בידו ואית מסכתא דאמרינן תנא אמאי קאי כנון שבועות בתר מכות דבתר II. and II. ¹⁰ מיהו לא II. ¹¹ וודאי II. ומאימתי קורין על פסקא דקרא דמתרצן (דאתרצו II.) הלכות אותרצה תוספתא.

דר' חייא¹ [או בתריה] * דקא מתמהינן בהנושא² על שצוה ר' חנינא בר חמא ישב בראש וקא אמרין והא איכא ר' חייא דעדיף מיניה ומתרינ³ נח נפשיה דר' חייא. וא'ע'ג דמקש' והא א"ר חייא אני ראיתי קברו של רבי והורדתי עליו דמעוות ותו והא א"ר חייא כשמת ר' בטלה כהונה ותו כשחלה ר' נכנס ר' חייא לבקרו וכו' ואמרין אי בעית אימא⁴ איפוך ואי בעית אימא (לא תיפוך) כיון דר' חייא עוסק במצוות הוה סבר לא אפגריה אלמא מספקא לן. מיהו אמרי רבנן דביומיה דרבי * איתרצן תוספתא ומתניין מן ההוא זימנא במדרשיה דר'. ומיתחוי האי סברא מההיא מימרא דמס' חנינה מהנהו⁵ אילמי דהוו בשיבבותיה דר' בני אחתיה דר' יוחנן בן גודנדא ואמרי ליה בני ברתיא דר' יוחנן בן גודנדא וכל אימת דהוו עייל רבי לבי מדרשא הוו עיילין ויתבין קמיה ומרחשי שפותיהו ומניידי⁶ רישייהו בעא רחמי [רבי] עליהו ואיתסיא⁷ * ואישתכתו דהוו ידי⁸ הלכתא וסיפרי ותוספתא וכוליה תלמודא:

ודאמריהו מה ראה ר' חייא לכתבה ואמאי לא * כתבה רבי⁹ אילו בקש ר' * לכתוב ולחבר¹⁰ כל מה שהיה שנוי¹¹ בימיו * אריכן מילי ואתערקן¹². אלא¹³ עיקרי הדברים תקן [וכתב רבנו הקדוש] וכגון כללות¹⁴ ולישנא קייטא¹⁵ דאפי' מחדא מילתא מיגמר מינה כמה טעמים¹⁶ ותלי תלים [של הלכות¹⁷ גדולות ונפלאות] דכסייעתא דשמיא איתמרא מתניתין¹⁸ ואתא ר' חייא ופשט בברייתא פרטי ואנפי * דאית להו¹⁹ עיקרין וכללי. ורובי דטעמי דפשיטין²⁰ ומרווחין בברייתא עיקר דילהון במתניתין * ועל עיקרי²¹ דמתניתין סמכינן²² כדאמרין²³ אילפא תלא נפשיה באיסקריא²⁴ דכפינתא אמר אי איכא * איניש דשאל²⁵ מינאי מילתא ברבי ר' חייא ורבי ר' אושעיא ולא פשיטנא ליה ממתניתין נפילנא מאסקריא וטבענא. אלמא כל מאי דאיכא ברבי ר' חייא ור' אושעיא²⁶ אית לן למיפשט ממתני'. ובא אילפא להראות חכמתו משום ההוא מעשה דיליה בהדי ר' יוחנן²⁷ וכד אתא ההוא סבא תנא ליה האומר תנו שקל לבני והן ראויים לתת להם סלע וכו' הא מני ואוקמא בר' מאיר דאמ' מצוה לקיים דברי המת. ואילו אתא²⁸ ר' חייא בברייתא לאפלוגיה עליה

היכי מפקיד להו ר' לרבנן II. p. V. ³ כתובות ק"ג ב. ² E. omits. (או p. 13, l. 22) ¹ חנינה בן חמא ישב בראש והיכי אמלכו רבנן לר' אפס בחר רבי ויחביב ברישי ומהדרין איתקון בריאתא והוה מתנן במדרשא מן ההיא דחנינה II. ⁵ תימא II. ⁴ others omit. ואישכח דגמירי II. ⁸ ואתפתחי II. ⁷ ואיתסו V. ⁶ ומניפי II. ⁶ [ג' א] דהנהו מילי אריכן איתקון II. ¹² שונה על II. ¹⁰ לומר על II. ⁹ כתב רבי טעמיה II. ⁹ טעמי גדולות ונפלאות II. ¹⁶ קלילא Some II. ¹⁵ קלות E. ¹⁴ רבי II. ¹³ adds here טעמי גדולות ונפלאות II. ¹⁶ לההוא II. ¹⁷ לההוא H. ¹⁸ להו E. ¹⁹ משנתנו II. ¹⁸ והגדות E. ¹⁷ דנפיש' ועלה (ועל מאי) סמכיהו II. ²² עקר E. ²¹ דנפיש' ואינן M. V. add ²⁶ P. V. ²⁵ דבעי P. V. ²⁵ באסקרתא P. p. ²⁴ בקרסא בעיבורא G. V. ²⁴ היכי דאתא II. ²⁸ דמפרש בתעניות (כ"א א') II. ²⁷ (מן) בריאתא

דר' אין שומעין לו כגון מילתא דחוי ר' הלכה וסתמה במתניתן א'ע'ג דהויא בה פלוגתא מעיקרא. וכדאחא ר' חייא מפרש דפלוגתא היא מעיקרא א'ע'ג דסתמא במתני' און כמתני' עבדינן ולא נקט' סוגיא * דאית לן מפלוגתא¹ דרבנן² דר' מאיר ור' יוסי [כי פליגי תרווייהו] הלכה כר' יוסי והיכא דסתם רבי כר' מאיר [במתני'] כסתמה עברינן. אבל היכא דפריש רבי פלוגתא במתני' עבדינן * כסוגיא דעלמא³ כגון ר' מאיר אומר כך ור' יוסי אומר כך הילכתא⁴ כר' יוסי ואי חזא ר' חייא טעמיה דר' מאיר [דהוה פליג בהדי ר' יוסי במתני'] וסתם בברייתא כר"ט⁵ לא מקבלינן מיניה. כדבעא מיניה⁶ נחום שמעיה דר' אבהו מר' אבהו⁷ סתם במתניתן ומחלוקת בברייתא מאי * אמ' ליה הלכה כסתם מתניתן מפני מחלוקת במתניתן וסתם בברייתא מאי * א"ל וכי אם רבי לא שנאה ר' חייא מנן לו משום דר' חייא תלמידיה דרבי הוה. * ומאי דאגמריה הוא דהוה⁸ אמר * ולית ליה⁹ לר' חייא אלא מאי דאית ליה לרבי ואפי' דוקא רמלי דמתניתן מכרע בברייתא בהדיא. כההיא [פלוגתא]¹¹ דפרוץ כעומד אמרינן תיובתא דרב פפא תיובתא והילכתא כוותיה דרב פפא (ומקשינן) תיובתא והילכתא ומפרקינן אין משום דדיוקא מתני' כוותיה * דקתני אלא שלא¹² יהו פרצות יתירות על הבנין:

וכיפרא וסיפרי דרשי דקראי נינהו והיכן רמזי הילכתא בקראי. ומעיקרא במקדש שני ביומיה * דרבנן קמאי¹³ לפום הדין¹⁴ אורחא הוה * תני להן¹⁵. וכד חזו רבנן דברייתא [אחרנין] * דלא הוה מר' חייא ור' אושעיא דאית¹⁶ בהו שבשחא ואית בהו¹⁷ פרטי * דרמיין לכללי¹⁸ דיחידים ומילי דלא דייקן והני * [ברייתא] דתרצינן ר' חייא ור' אושעיא עדיפן מכולהו לקטינהו¹⁹ רבנן ותננהו בי רבנן ועליהון אמרי' בגמ' תנו רבנן. ואף ע"פ כן הוה שכיחי ברייתא אחרוני²⁰ ונרסי²¹ רבנן להו כל חד וחד מאי דאגמריה רביה. ותנאי נמי דהו²² תנו יתהון קמיהון כגון אחי תנא דבי ר' חייא ואשייאן²³ תנא דבי ר' אמי ובר קפרא נמי תני משניות אחרות ובכמה דוכתין²⁴ אמרינן כדאמר²⁵ לוי במתניתין * ופסקה לוי במתניתיה²⁶ ודר' חייא ודר' אושעיא * עדיפן מכולהו²⁷. וכל חד וחד * מנהון אית להון²⁸ ברייתא (מינייהו) על [כל] מסכתא ומסכתא כדאמרי' תני רב שרביא²⁹ בקדושין³⁰ דבי לוי

1 O. adds לן דאית לן. 2 II. דעלמא דא'ע'ג דסוגיין. 3 II. כמיטריה. 4 E. ; יבמות מ"ב ב 7. בערוכין 6. E. adds. 5 II. כוותיה. 6 II. דברא. 7 II. אבהו. 8 E. omits. 9 II. הוה דר' הוה. 10 II. דראשונים. 11 II. ולא. 12 II. עירובין מ"ו ב 11. ולא הוה אית ליה. 13 II. מנהון. 14 II. דלאו דר' חייא . . . אית. 15 II. תניניהון. 16 II. ההוא. 17 II. רבים; P. אחרות. 18 II. ברייתא דר' חייא . . . ולקטינהו. 19 O. דמיאן כללי. 20 II. ב"מ מ"ח א. מילי. 21 II. בר אשייאן. 22 E. O. omit. 23 II. דגנסי. 24 II. and O. בדקה. 25 Only H. and O. 26 II. אעדפוה רבנן מיניה. 27 II. מן רבואתה. 28 II. ע"ו ב 30. משרביא. 29 E. איתליה.

והוא נמי הוה שמעיה דרבי כבר קפרא וכו' חייא וכו' אושעיא. ורבנן רבבל [דהו] קמי רבנו הקדוש הוה (אית) להון מתניתא דהא הוה בהון תורה [מרוכה] דהו סרביצין בדוכתא דמתיתבתא דתנן ¹ א"ר עקיבא כשירדתי לנהרדעא לעבר שנה וכו' ובפום בדיתא דהוה בה * ר' חנינא ² בן ³ אחי ר' יהושע. ות"ר ⁴ הלך אחר ב"ד יפה ומפרשינן אחר * ר' חנינא ² בן אחי ר' יהושע לגולה והוא שקראוהו גולה משום דהתם היו משיאין משואות (דבית דין התם הוה) כדתנן ⁵ עד שרואה כל הגולה לפניו כמדורת אש ואמרינן עלה מאי גולה (אמר אביי) פום בדיתא. והלל הזקן עלה מבבל והיה נשיא בארץ ישראל. וביומי דרבי ובתריה הנהו מתנייתא דרבבלאי הוה מקריין בארץ ישראל משנת ר' נתן. ומר שמואל נמי אמרינן בכמי דוכתי תנא דבי שמואל. והנך משניות דהוה תנו להו תלמידי חכמים הראשונים * לא מיתאמרן בשם ר' עקיבא ⁶ דאמר' בבמה דוכתי תנא דבי ר' ישמעאל ⁷ ותנא דבי אליעזר בן יעקב. והוויין נמי ברייתא לראשוני ראשונים כדאמר' במס' עירובין ⁸ תני רבה בר מרי * בדבי ר' יוחנן ⁹ בן זכאי. וכלהו הנך ברייתא * לא מקבען למגרסינהו ¹⁰ כולי עלמא כדאקבעו ברייתא דר' חייא ור' אושעיא ולא אמר' בהו ¹¹ תנו רבנן אלא תניא ותנא תנא:

וסיפרא וסיפרי נמי לאו מתחלה פשטו * רבנן בהו כמשנתנו ¹² דמשעת תיקונה פשטה בכל ארץ ישראל אלא קלי קלי כדאמרינן ¹³ ראיתו לבן פדת * שישב ודורש כמשה א"ר. יוחנן לריש לקיש מפי ¹⁴ הגבורה וא"ל [ריש לקיש] לאו ידידיה היא [הא] מתניתא היא והיכא תני לה בתורת כהנים נפק ר' יוחנן תניה בתלתא יומי וסברה בתלתא ירחי. ובתר הכי איקבעו סיפרא וסיפרי ותוספתא * דגרסי להו כולהו רבנן ועד השתא הכין תקנתא וכדאמר התם ¹⁵ ר' נחמן הא אנא ור' ששת דתנינא הילכתא וספרא וספרי דגרסו להו כולהו רבנן ותוספתא ¹⁶ וכוליה תלמודא. והנך ברייתא לא אית להו קץ וסוף וכל חד [וחד] מן רבנן גריס להו מפום ¹⁷ רביה כדאמרינן ¹⁸ אשכחיה רב פפא ¹⁹ בר אבא לרבה בר שאול א"ל תני מר מידי בשכיר ²⁰ א"ל חנינא. ורבנן אימוראי דבתר רבי הוה צריכין טובא * להלין ברייתא ²¹ דמינהון מינפקן כל מילי עמיקתא דאמירן במתניתן בלישנא קיימא וברמיזי ובכללי * ויוצאין מהן ענפים ²² וחידושין ותולדות. * כי לא חבר להון ²³ רבי (אלא) עיקרין דילהון ולא פשט דמוי [דאית להון] והוה צריכי רבנן נמי פלפולא וסברא. * והוה

סנהדרין ל"ב ב ⁴. תרדיון P. adds ³. חנניה II. ². יבמות ק"ט א ¹.
 רבי שמואל E. ⁷. חוץ מר' עקיבא הוה מתמרין נמי II. ⁶. ר"ה כ"ב א ⁵.
 E. O. ¹¹. לא איקבען (איתקבען P.) למגרסינן II. ¹⁰. ברבי E. O. ⁹. י"ט א ⁸.
 II. ¹⁴. יבמות ע"ב ב ¹³. רבנן כות משנתנו II.; בי רבנן כמ' H. ¹². מנייהו
 בפני H. ¹⁷. In H. and some of II. (l. 18) ¹⁸. שבועות מ"א ב ¹⁵. שהוא דורש כמפי
 למילי דברייתא O. ²¹. גבי שכיר II. ²⁰. ששת II. ¹⁹. שבועות מ"ה ב ¹⁸.
 להון O. omits; דאידיכר II. ²³. וענפין II. ²².

נמי מינהון מאן דצריכא¹ ליה מילתא *וצריך² לדמויי מילתא כל מאי³ דדמי לה ולהביאה בעיקר⁴ שלה דאמרינן⁵ רב חסדא ורב ששת כד הוו פגעו בהרי הדדי רב חסדא מירתע ממתניתיה דרב ששת ורב ששת מירתע מפילפוליה דרב חסדא. ושבתו⁶ רבנן למאן דגמיר (מתניתא) טובא דמגליין [ליה] מעמי תורה רבין [דגמיר וידע] כמה תנויי תני מילתא דקיים ליה (מר) [ומלתא ד] מרווח ליה (מר) ומלתא דעמיקא במשנה זו ברורה במשנה אחרת. כההיא⁷ דא"ר אחא בר' חנינא אר' אמי אר' אסי אר' יוחנן מאי דכתיב כי בתחבולות תעשה לך מלחמה במי אתה מוצא מלחמתה של תורה במי שיש בידו חבילות חבילות של משנה קרי⁸ רב יוסף אנפשיה ורוב תבואות בכח שור. וא'ע"נ דמאן דתני ולא ידע לפלפולי *אי זה חדוש ואי זה⁹ נולד [אתי מינה] דלא תני [במתניתין] בהדיא ולא¹⁰ ידע לדמויי ולאפוקי¹¹ עיקר דיליה [ממתניתין] א'ע"פ כן (הוא) עדיף סמאן דמפלפל וסביר ולא גמר מאי דתני *ולא מאי¹² דאמור. [מאי טעמא] דההוא ד[הוה] גמיר יכול לאורוי הנהו מידהני¹³ דשמעינן הלכה למעשה וההוא דסביר לא יכיל מאי טעמא דמאן דלית ליה גמרא מהנפיקין¹⁴ ליה מסברא אבל מאן דאית ביה גמרא לפום [מאי] דאמור הוא ולא מהנפיקין¹⁵ *ליה מגמרא¹⁶:

והיכא דפליגי אימוראי וסוגיין בעלמא כחד מינהון ותניא בברייתא כאידך עבדינן כההוא דתניא [מתניתין] כוותיה כההיא¹⁷ דאמרינן בשחיטת קדשים¹⁸ רב יצחק בריה דרב יהודה הוה שכיח קמיה דרמי בר חמא שבקיה ואול לקמיה דרב ששת יומא חד *פנע ביה¹⁹ א"ל רמי [בר חמא] ארקפתא²⁰ *נקטן ביד ריחא²¹ אתי ליה ליד א"ל משום דאולת לך לקמיה דרב ששת [הוית לך כרב ששת] א"ל לאו משום הכי [אלא] מר כי בעינא מילתא מיניה פשים לי מסברא *ואי משכחנא²² מתניתא דפרכה ליה [אמרת לי אי תניא תניא ו]רב ששת כי בעינא מיניה מילתא פשים לי ממתניתא *ואי משכחנא²² מתניתא דפרכה ליה *אמר לי²³ מתניתא ומתניתא²⁴ היא א"ל בעי מנאי מילתא *ואיפשים לך מסברא דמתניתא²⁵ בעא מיניה בשל במקצת כלי טעון כל²⁶ הכלי מריקה ושטיפה או אינו טעון א"ל אינו טעון (מאי טעמא) מידי דהוה אהזאה א"ל והא לא תני בברייתא הכי דתניא

1. ולדמויי מילתא למאי II. 2. רצריך O. 3. והוויא למירק מנהון מאי דאיצריכא II. 4. סנהדרין מ"ב א 7. ושבתיה Some. 5. עירובין ס"ז א 6. בכלל עיקר II. 7. ולהנפוקי II. 8. לא II. 9. הוי חדוש או II. 10. וקרי II. 11. וכההיא II. 12. ומאי II. 13. Some מירדני; E. מדעני; O. מילי. 14. מאן נפיקין E. 15. זבחים 18. וכי האי II. 16. לדיניה מסברא II. 17. נפיקא. 18. נפיקא. 19. נקט (נקיטן P.) II. 20. ארקפתא E.; אלקפתא II. 21. אשכחיה II. 22. צ"ו א. 23. ביד ריחא. 24. E. ומתניתין; II. אמנא II. 25. E. omits; II. ואיפשים; II. כמתניתא. 26. E. omits; O. omits.

בשל במקצת כלי טעון כל הכלי מריקה ושטיפה מה שאין בן בהזאה א"ל אי תניא תניא. ומשום הכי¹ כי איבעיא להו סיני ועוקר הרים * איזה מהו² עדיף כדאיצטריך עלמא לרבה דהוא עוקר הרים ולרב יוסף דהוא סיני דהא אמרינן דקרי אנפשיה ורב תבואות בכח שור שלהו להו³ מתם סיני עדיף דהכל צריכין למרי חייטיא [דוון היא נמרא]. הכין⁴ ראה ר' חייא ותרצינן לברייתא [דיליה] דאינון הישתא [הנך דר' חייא בלחוד] דמתניין⁵ בי רבנן (בלחוד) מיסום דהנך קמייתא כולהו הוו נפיטין * טרייתתון ותנייתתון⁶ ומאי דאיצטריכו (ליה) רבנן מינהו אמרינן⁷ בנמרא ודקדקו בהו והנפיקו טעמיהו ושאר אשתכח דלא צריכין להו. וא'ע"ז דברייתא * דרב ושמואל דהות בבבל⁸ דייקא ותריצא דאמרינן בסדר יומא⁹ על¹⁰ פר ושעיר הנעשה בחוץ אמר רבא לא משכחת מתרצתא אלא או ר'¹¹ אליעזר דבי שמואל או ר'¹¹ עקיבא דתוספתא וא'ע"פ אישתיביא [הא]¹² דבי שמואל (ודוד מיניה). ובדמשכחינן (השתא) נסחי דברייתא לא סמכינן עלייהו דלא (קא) מיתנין ולא ידיענן * אי קושטא¹³ אינון או לא אלא * הנך דר' חייא דלחוד הוו גריסי¹⁴ בי רבנן. וברייתות נמי אחרות דקרי להו (רבנן) קטועות¹⁵ דלאו לאורויי מינייהו כגון הלכות דרך ארץ והגדות [אחרות]:

ותלמוד נמי דשאלתין¹⁶ עלייהו. אפי' ראשוני ראשונים הוה¹⁷ אית להן תלמוד דהא אמרינן * דהוה אית¹⁸ להו הילכתא דגרסין להו כדאמרינן¹⁹ מעשה וכדק בן זכאי בעוקצי תאנים וא'ע"ז דלאו כלהו [גרסי ב] פה אחד [ולשון אחד] * אבל הטעמים ידועים הם שהם שוים וכולהו חד. וכל חד וחד מתני ליה לתלמידיה חבורים משונים זה מזה כל חד וחד כדאמריה רביה. והלכותיהם וטעמיהם שוים א'ע"פ שגרסתם²⁰ מחולק זה מזה²¹. והוו עיקרין * דיררו קלים וחמורים²² * וגזירות שוות²³ ופנים של מדרשות. ומנהו²⁴ שלש עשרה מדות * שהיה ר' ישמעאל דורש²⁵. ומנהו (נמי) דברים אחרים כגון סירוס מקרא. רבוין ומיעוטין. * משמעות דורשין²⁶. (דרישת) סמוכים. והקיש. שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין. ולמד עליון מתחתון. * תפשת מועט תפשת מרובה לא תפשת²⁷. דרישת²⁸ טעם

¹ E. adds בהוריות (א' ד א). ² II. הי מינייהו. ³ Only in O. ⁴ E. O. omit; H. הדין. ⁵ E. דמתניתין. ⁶ II. טרייתתון והפכתתון. ⁷ II. אמרוהי. ⁸ II. כר'. ⁹ O. אמר. ¹⁰ II. omits. ¹¹ O. אמר. ¹² E. דבי שמואל. ¹³ E. דבי שמואל. ¹⁴ E. דבי שמואל. ¹⁵ II. דהוה. ¹⁶ II. לכבלאי. ¹⁷ E. דהוה. ¹⁸ O. דהוה. ¹⁹ E. דהוה. ²⁰ II. לכבלאי. ²¹ E. דהוה. ²² II. לכבלאי. ²³ E. דהוה. ²⁴ II. לכבלאי. ²⁵ E. דהוה. ²⁶ II. לכבלאי. ²⁷ E. דהוה. ²⁸ II. לכבלאי.

מקרא. גורעין ומוסיפין ודורשין. * יש אם למקרא ויש אם למסורת. (לשון ענה.) נאמר כאן ונאמר להלן. מקרא נדרש לפניו ולפני פניו¹. אין מקרא יוצא מידי פשוטו. [אין] מוקדם ומאוחר [בתורה]. דברה תורה כלשון בני אדם. רמז. דבר שנאמ' בזה ואינו ענין לו תנהו ענין לחבירו. דבר שחברו מוכיח עליו. דבר שנאמר בזה * ובוה ואין ענין לו תנהו ענין² לחברו. פרשה שנאמרה ונשנית [לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה.] דון מינה ומינה דון מינה ואוקי באתרה. דיו לבא מן הדין להיות כנדון. ודברים הרבה כאלה כד הוה אמרי (הנך) ראשנים הילכתאתהון כל חד וחד כדגרים להון אילין מילי הוויין תלמוד דילהון לגלויי טעמי תורה. וכדאמר ר' אבהו אר' יוחנן³ תלמיד אחד היה לו לר' כזאיר וסומכוס שמו שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה מ"ח טעמי טומאה ועל כל דבר של טהרה מ"ח טעמי טהרה. * וכן נמי אית להו' אנפא אחרת * לתלמוד דידהו למחוי⁵ חידושין וענפים ותולדות⁶ היכי דיניהון והיכי אנפי דרמויהון והיכי מהדרינן ענף לעיקר [דילהון] :

ומנא לן דהוה (אית) להון תלמודא דהא על רבן יוחנן בן זכאי אמרו⁷ דעד הוויי דאביי ורבא הוה גמיר. ותנן נמי⁸ ר' יהודה אומד הוה זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון. ות"ר⁹ העוסק במקרא מדה שאינה מדה במשנה מדה שמקבלין¹⁰ עליה שכר בתלמוד אין לך מדה גדולה מזו. ובתר ד(א) תקין ר' הלכתא [ומתניתין דיריה] הוה (אית להון) תלמודא דהוה מפרשין בה דוקא דמתניתין ופרטי וכללי וטעמי מדרשי¹¹. כרת"ר¹² הוה רץ למשנה יותר מן התלמוד. ואמרינן עלה הא גופא קשיא אמרת בתלמוד אין לך מדה גדולה מזו והדר אמרת הוה רץ למשנה יותר מן התלמוד א"ר יוחנן בימי רבי נשנית משנה זו בתלמוד אין לך מדה גדולה מזו שבקו כולי עלמא (ל)מתנייתא ואולו בחר תלמודא. הדר דרש להו (לעולם) הוה רץ למשנה יותר מן התלמוד. מאי דרש כדרש ר' יהודה בר' אילעאי הגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם הגד לעמי פשעם אלו תלמידי חכמים ששגגות¹³ נעשות להן כזונות ולבית יעקב חטאתם אילו עמי הארץ שאפילו זדונות נעשות להם כשגגות. והיינו דתנן ר' יהודה אומר הוה זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון. ותלמוד הוא חכמת הראשונים דסברי בה טעמי משנה דת"ר¹⁴ רבו שאמרו לא רבו שלמדו מקרא ולא רבו שלמדו משנה אלא רבו שלמדו תלמוד איכא דתני רבו שלמדו חכמה ותרווייהו חד טעמא אינן [דקא תני רבו לא רבו שלמדו מקרא ולא רבו שלמדו

ואינו V; וה"ה O. ² אמ של מקרא אם של מסורת... נדרש לכמה טעמים II. ¹ לתלמודיהון II. ⁶ למיחוי H. ⁵ ונמי II. ⁴ עירובין י"ג ב. ³ ענין לזה ב"מ ל"ג א. ⁹ אבות ד' ג'. ⁸ סכה כ"ח א. ⁷ חידושין ונולדות וענפין למחזא ב"מ ל"ג א. ¹² דדרשה II. ¹¹ מצוה שנתינו P; שנותנין p. V; שנומל G. ¹⁰ שאפילו שגגות II. ¹³ ב"מ ל"ג א. ¹⁴

משנה אלא רבו שלמדו תלמוד* דברי ר' מאיר ר' יהודה¹ אומ' כל שרוב חכמתו ממנו ר' יוסי אומ' אפי' לא האיר עיניו אלא במשנה אחת זהו רבו ואמ' רבא כנון רב סחורא *דאסבר לי² זומא³ ליסטין:

ולא הוה להון להנן קמאי *עד דאיפטר רבי חבור כתוב ונרסי ליה על פה אלא פירושי כתבו ליה דמפרשינן השתא⁴ אנחנא (וכיוצא בנו) לתלמידי דילנא [דכולהון נמרין ליה]. והאי כתיב באנפא חדא והאי כתיב באנפי אחרי (כי רחוי) הכי הוון מפרשין משנתהון וקרי להון לפירושהון תלמוד והוה רויח ליבא ולא צריכין אלא עיקרין. וכד איסתיימא⁵ משנה ונח נפשיה דרבי אימעט ליבא ואיצטריכו למלקט תלמודהון ולמיגרסיה ואוכיפו ביה כמה אורחא אחרניתא ותקינן ביה הנך ראשוני ראשוני כדאמרינן מנא הני מילי דרשינן [קראי]. ותקינן ביה חידושינן ותולדות⁶ מלתא מלתא כדמפרשא כי היכי דהוה בימי קדמונים. ותקינן ביה נמי מאי דלא הוון צריכין *להו להנך קמאי כנון פירושי⁷ דברים עמוקים ד[הנך] קמאי שהיה לבן רחב [לא הוון צריכין לפרשם] ונתמעטה אחריון החכמה. *דתנו רבנן⁸ משמת ר' אליעזר נננו ספר תורה משמת ר' יהושע בטלה עצה [וענוה] ומחשבה ומשמת ר' עקיבה בטלו זרעי תורה ונסתתמו מעיינות החכמה. *והכי נמי הוויא ביומי דר' ותקינן בה דקדוקי אחרניי מילתא דבתר מילתא למאי איתנייה ואמרי מכדי הא תנא ליה הא למה ליה למיתני תו הא. והיכא דלא יכיל לתרוצה⁹ אומרינן¹⁰ כאן שנה ר' משנה שאינה צריכה ומפקינן¹¹ אצרכתא ד[כל] מילתא [ו]מילתא [ואמרינן] מאי קמל. *ופרטין פרטי ומדמין¹² דמויי כולהו הלין מילי. כדהוון ביומי דר' *הוה פריש להו פירושא דכל מילתא¹³ למאי הלכתא ואיצטריכו למילי אחרנייתא דלא הוון צריכין להו קמאי (כנון) היכא דחזא ר' מדעם ולא חזינהו רבנן בתראי *פרשהו כי היכי דלא לסמוך¹⁴ עליה. כנון דסתם [רבי] דברי יחיד [משום] דאיסתבר ליה [הלכתא כוותיה] ולא איסתבר להו לרבנן בתראי. כההיא דמצות חליצה (ורוד) משום דכדאמר יחיד מילתא וחזו רבי [מעמיה] דהלכתא כוותיה תני ליה סתמא כדאמרינן באלמנה דכתובות¹⁵ הא¹⁶ מני ר' שמעון היא *וכמי שמת¹⁷ לענין מקנה משיכב מרע בשבת מתניתן¹⁸ ר' יהודה היא¹⁹.

דעד דאיפטר רבי II. 4. זומא³ E. דאסברן לא O. 2. E. transposes. 1. דגרסינן ליה פה אחד אלא כנון פירושי דהשתא דמפרשנא איסתחמא⁵ Some. ליה (ביה E.) הנך ראשוני כנון פתרון (פתחון P.) II. 7. נולדות II. 6. דתנן E. 8. כי היכין דהוה בימיה דר' ותקינן ביה נמי דוקא דמילתא II. 9. בסוף סוטה (מ"ט ב) למאי איתניא (אתקינן P.) דאמרינן כי מכדי תנא ליה כן למאי איצטריך למיתני כן והיכא ופרטינן II. 12. ומפרקינן P. 11. (ל' א) ביבמות E. adds 10. דלא דאיך כולי האי פיררשיה שלא לסמוך (למסמך P.) II. 14. ופרשי מלתא מלתא 13. פראטי ומדמין 12. Not in O. 19. אמרינן H. 18. ב"ב ק"ז ב' 17. מתניתן II. 16. צ"ז ב 15.

ובהוציאו לו את הכף¹ נמי *מורח סימן². ורבות כאלה *דאמר לך [מני] ר' [פלוני היא ו]איתני ליה ביחידאה [א'ע'ג דסתמא ר'³] לא עבדינן כוותיה והיכא דסתים⁴ במקום מחלוקת עדיף [טפ]. כההיא *דתנינן החליצה⁵ והמיואונין בשלשה דמפרשא במצות חליצה⁶. אי נמי דתני ליה למימרא דיחידאה בלשון חכמים כי היכי דלעבדון כוותיה דאר'⁷ חייא בר אבא א"ר יוחנן ראה רבי דבריו של ר' מאיר באותו ואת בנו ושנאן בלשון חכמים *ו[ראה] דבריו של ר' שמעון בכסוי הדם ושנאן בלשון חכמים⁸. ומהכא (נמי) נמרינן דסתם ר' מאיר לאו דיליה הוא דיחידאה הוא אלא *דרבותיה הוא *מר' עקיבא רביה. והילכך כרידע ר' דהאי מימרא דר' מאיר באותו ואת בנו⁹ דריבוותיה הוא קתני לה¹⁰ בלשון חכמים. וכי היכי דשיאור ישרף תנן¹¹ חכמים אומרים זה וזה האוכלו חייב כרת ולא תנייה בשמיה [דר' מאיר] דפליג¹² עליה דר' יהודה [כי היכי] דלא ליטעי¹³ ונימא [כי] סוניין [דעלמא] דר' מאיר ור' יהודה הלכה כר' יהודה והלכה¹⁴ כר' מאיר. דאמר רבא מאי טעמיה דר' מאיר אין לך כל סדק וסדק מלמעלה וכו'. ותניא נמי הכי. השתא אתו רבנן אימוראי של התלמוד ומפרשין אילין מילי היכא דחזו כדחזו רבי *ומגליא להו מילתא דהלכה כאותו היחיד. והיכי דלא חזו כדחזו ר'¹⁵ ולא מגליא להו מילתא¹⁶ כההיא דהמביא דמס' יום טוב¹⁷ אמר ר' יהודה אמר שמואל אין מביאין עצים מלא מן המכונסין¹⁸ שבקרפף ומקשינן והא אנו תנן מן הקרפף ואפי' מן המפחר תיובתא דשמואל ומפריקין מתניתא יחידאה היא ואישתכחא לה (נמי) סיעתא מן בריתא. והיכא דמשכחינן במתניתין מילתא משבשת¹⁹ וצריכא למיסם²⁰ מינה מידי²¹ דאית בה קושיא ולא סליק אמרינן סמי מיניה כך וכך. כי הנך דאותו ואת בנו²² דאמרינן אר' חייא אר' יוחנן פרת חטאת אינה משנה עגלה ערופה אינה משנה. אלמא [אי] קשיא²³ מתניתא ולא סלקא *מבריתא ואף מסברא דחינן מתניתא כולה²⁴. כי ההיא דתנן בטהרות²⁵ מסרק של פשתן שניטל שנינו. ואמרינן בהחולץ²⁶ ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרווייהו זו אינה משנה ולא עבדינן כוותיה ממאי דמיסיימי דווקני וכו'. ואי צריכא מתניתא לחסורה

1 ר' חייא O. 2 מ'ז'רב; H. מ'ז'רב; E. omits both; O. omits both. 3 יומא נ"ט א. 4 חולין. דאמרינן א"ר II. 5 יבמות ק"א ב. 6 דחליצה II. 7 דר' סתים O. 8 פ"ה א. 9 Not in O. 10 Omitted in O. 11 II. 12 II. 13 פסחים מ"ח ב. 14 מימרא דר' מאיר דיליה דחזי ליה רבי קא תאני ליה ר' וההלכה II. 15 Not in E. 16 II. 17 ביצה ל"א א. 18 למסמי. 19 שבששתא; H. משבששא; E. המכונס; II. H. המוכניז. 20 E. 21 מסברא ובריתא ואף II. 22 חולין פ"ב א. 23 סלקא E. 24 מסברא לחוד דהוינן מתניתן לחוד II. 25 כלים י"ג ח. 26 יבמות מ"ג א.

מחסרינן לה [ואי צריכא לתרצה מתרצין לה] ואי אית בה במתניתא שבשתא וברייתא עדיפא מינה מבררין לה למילתא. כדתנן¹ ב"ש אומרים לא ימנה ישראל עם הכהן על הבכור וב"ה מחירים ואפילו נוי ואמרין עלה בגמרא² ב"ה דמתני' ר' עקיבא דברייתא היא הלכה בר' עקיבא³ דברייתא * דאמר ר' עקיבא⁴ אפי' זרים אבל גוים לא. ואי פליגי תנאי אמרין⁵ במאי קמפלגי [ואמרין] טעמא ד[כל] חד וחד מנהון ומחפשינן⁶ על ברייתא דשכיחא לברורח למילתא או למפשט מנהון ההוא בעיא ואמרין להו (מכל) היכא דמשכחינן להו. כההוא דהשולח במס' גיטין⁷ דאמר ליה ר' ירמיה לר' גירא פוק עיין בה * במכילתין. ומירק דייקין⁸ בהו ומסקינן חדא חדא למעמיה להלכתיה וחדא חדא טאן אמרה ואליבא דמאן נינהו לבד מן פלוגתא דאמוראי. וקושייהון ושינוייהון ותיובתיהון⁹ ופירוקיהון ודחייתיהון ואוקמתיהון (ואגדתיהון * ואתמהתון) ולאפשי¹⁰ ולמיכתב אורחי דתלמודא דנפשי טובא. והכין הוה * בעדנא דרבנן קמאי¹¹ כדמפרשנא [אנחנא] השתא פירשי [דילן] כל חד וחד מן רבוותא כדחוי¹² ומגמר לכל חד מן תלמידה לפום [מאי] דצריך ולפום [מאי] דיכל מנהון¹³ [איכא דאמרי להו] ראשי פרקים ועיקרין ושארא מבין מדעתו. ומנהון [איכא ד] צריכי למפשט * ולמרווח¹⁴ להון ולדמוי להון דמיוי¹⁵. והא אמרין (ד) ער דאיפטר [רבי] גמריהון [דכולהו תלמיד] כל [חד וחד] תלמיד לפני רבו הוה וקמי¹⁶ דאיתרין¹⁷ מתני' כל חד וחד תלמודו לפי משנתו הוה ובתר דאיתרצה כל יומי דר' לכל חד וחד פשיט [להון רבי] מתניתין * וגמר להו טעמי הלכתא דילה ובתר דנח נפשיה דר'¹⁸ איצטריכו למלקטיה ולמגרסיה¹⁹ [מ]פה אחד [ולשון אחד]. ובתר רבי הוה [איכא] תנאי מן²⁰ התם כגון ר' נתן²¹ ור' שמעון ור' גמליאל בניו. ומן²² הכא כגון ר' יאשיה דמן הוצל. מיהו לא תני מידי ממתניתין אלא ההוא דהוה תנאי קמי הכי כדמפרש בספרו של אדם הראשון²³ רבי ור' נתן סוף משנה. * והוה נמי רבנן אחרני דאיתנהו²⁴ תנאי ואיסוראי כגון ר' חנינא ור' ינאי (התם) ורב (הכא)²⁵ דהוה תלמידי דרבי וגמרי מרבי ור' חייא. דאמרין²⁶ א"ר יוחנן נהירנא כד הוינא יתבין אחורי²⁷ שבע עשרה שורין אחורי דרב ורב קמיה דרבי הוה נפקן זקוקין דגור מפומיה דר' לפומיה דרב ומפומיה דרב לפומיה

1 II. adds בכור לפני מוספא לגוי מבושר בכור II. 2 Only in O. 3 II. גיטין 7 ומתפסינן V. p. ותפסינן G. 4 דאמרי. II. 5 מפרשינן II. 6 כבית הלל So P.; others 10 ומתבתהון II. 9 במכילתא ומרדקינן II. 11 מראש II. 12 ולהנפשי II. 13 ואתבתהון עמה. O. 14 [י]ליף Marg. O. 15 מראש II. 16 ורווחי ודמויי p. V. וארווחא לדמויי G. P. 17 ורווחי H. וארוחי E. 18 ולאגמורי II. 19 ומגמר להו לתלמידי טעמא ומן בתר הכין II. 20 דליתרין II. 21 והוה איכא נמי II. 22 ב"ש פ"ו א 23 ובין II. 24 וינתן II. 25 בין II. 26 חולין ק"ז ב 27 E. omits. 28 Also in H. O. omits. 29 מטאן דאתניין

דרבי * ולא הוה ידענא מאי הוה קאמרי. ובכמיה דוכתן אמרינן רב תנא הוא [ופליג]. ו[הו] נמי] רבנן [אחריני דהו] אמוראי בלחוד כגון שמואל ור' שלא ורבה בר בר חנה ורב כהנא קמא ורב אסי. וביומיהם בסופם רב אדא בר אהבה ורבה בר אבוה וזיננו ומן דבית נשיאה הוא דאנחנא נקיטנא¹ (מרבנן) בקבלה דמן בית נשיאה אנחנא ומזרעיה דרבה בר אבוה. ובתר [הכי הוה] ר' חנינא * התם ור' ינאי ור'² יוחנן וריש לקיש ור' יהושע בן לוי ור' אלעזר³ דהוה שמעיהון ושמעא דרב ושמואל בבבל ואפי' הכי חכמה בבבל הוה נפישא טפי. ובתר דריהון רב נחמן ורב יהודה ורב הונא ורב חסדא ורב ששת בבבל ורבנן אחריני דהוה סלקין ונחתין [כגון עולא ור' חייא בר אבא⁴ ור' שמואל בר נחמני. ורבנן דהתם די סליקו מזהב ר' אמי ור' אסי ובתר הכי רבה ורב יוסף בבבל. ורבנן דהוה סלקין ונחתין] כגון ר' אבא דהוה יתר [הנך] ראשונים ור' יצחק נפחא ור' זירא ור' רמייה ור' אבהו ור' חנינא בר פפי⁵. ובתר הכי אביי ורבא. ונפיש שמדא בארץ ישראל ואימעטא הוראה תמן טובא ונחית מן דהוה תמן מן בבלאי כגון רבין ורב דימי וכולהו נחותי דנחיתו להבא. ובכל דרא ודרא מן אילין דרי הוה אית להון שמעתתא דגרסי להון רבנן ומסדרין להון תדיר תדיר. כדאמרינן⁶ ר' חייא בריה דרב אבא הוה מהדר⁷ תלמודיה (קמיה דר' יוחנן) כל תלתין יומין. (ואמרינן נמי⁸. ר' ששת מהדר תלמודיה כל תלתין יומין). ומיתלי בעברא דרשא ואמר חדאי נפשאי⁹ חדאי נפשאי⁹ לך קראי לך תנאי. והני שמעתתא דהוה גרסי להון כולי עלמא * כל רבה [ורבה]¹⁰ מפרש להו לתלמידה פירושי אחריני * ודקדוקי יתירי¹¹ ומחדשין נמי * דעבדי עובדי בכעיי דבעו מיניה¹² ושקלי וטרו [והוה להו פלוגתא] בין [כל] חד [וחד] לבר זוניה¹³. ואתא¹⁴ דרא אחרינא ואיתמעט¹⁵ ליבא והנך טילי דהוה פשיטין * להון לראשונים ופרשו להון¹⁶ לתלמידיהו [והו] כגון הנך פירושי דלא צריכי כולי עלמא למיגרסינהו ולמקבעינהו בגמרא * הוה השתא בההיא דרא¹⁷ ספיקי וצריבין למקבעינהו [בגמרא ו] בגיירסא ואמרין להון [יתהון] במתיבתא וקבעין ליה בגמרא וגרסי להו [כולהו] רבנן. כדאמרינן¹⁸ גבי¹⁹ עירוב שנתנו באילן יתיב ר' חייא בר אבא * ור' אסי ורבה בר נתן²⁰ ויתיב רב נחמן גביהו ויתיב וקאמרי האי אילן דקאי היבא אילמא דקאי ברשות היחיד וכו' ואמרי' בסיפא אמר להו רב נחמן יישר וכן אמר שמואל אמרו ליה פתירתו [נמי] בה כולי האי אמ' להו

ר' E. ³ ור' ינאי התם ר' II. ² ולא הויתי ידע מה הן אומרין... לקיטין II. ¹
 Some ⁷ ברכות ל"ח ב ⁶ H. פפא. ⁵ ור' יוחנן E. adds ⁴ שמעון בן אלעזר
 דרא דרא O. ¹⁰ נפיש נפש and others E. P.; ⁹ פסחים ס"ח ב ⁸ מסדר
 ; זוניה G. ¹³ עובדי דעביד ובעיי דבעין מיניה ומהדר II. ¹² ודייק ליה דוקי אחריני II. ¹¹
 חזו דקא II. ¹⁷ להנהו... ופתרו בהו ¹⁶ מימעט II. ¹⁵ וכדאתו II. ¹⁴ זוניה V. p.
 ור' יוחנן E. ²⁰ omits. ¹⁹ H. and II. לענין ; ¹⁸ עירובין ל"ב ב ¹⁸ הוה בהו.

אהן נמי (קא) פתירתו בה טובא הכי קאמינא לך קבעיתו לה נמי בנמרא. וכל * דרא דבתר דרא¹ ממעיט ליבא. דאמרינן² אמר ר' יוחנן ואנו לבנו * נקב כמחט סדקית ואמר אבוי ואנן כסיכתא בנודא³ לנמרא ואמר רבא ואנן כאצבעתא בקירא לטברא ואמר רב אישי ואנן כאצבעתא בברוא⁴ לשכחה. וכמה דאימעיט ליבא ואיתילידו ספיקא (הנך) פירושי דראשונים דלא הוו קביעין [בימיהון] מקבעין [השתא] ומגרסין ועובדי דעבדי [הנך רבנן קמאי] מיתנו [השתא בנמרא. ו]אי כולהו מרבנן שמעוה למילתא ואמרוה כחדא וליבא [מאן] דקדים (שמעוה) ואמרה מיתאמרא סתמא * כנון אמר פלוני⁵ ואי חד [הוה] קדים דשמעיה ואמרה מתמרא משמיה א"ר פלוני. דאמרינן⁶ עולא איקלע לפום בדיתא אמר ליה רב יהודה לרב יצחק בריה זיל אמטי ליה כלכלה דפירי וחזי היכי מבדיל אזיל שדריה לאבוי כי אתא א"ל המבדיל בין קדש לחול הוא דאמר אתא וא"ל לאבוה אנא לא אזיל לאבוי [הוא] דשדרית ואמר [לי] המבדיל בין קדש לחול הוא דאמר אמר שררותיה דמר ורבנותיה דמר נרמא ליה למר דלא * מיתאמרא הלכתא משמיה⁷. וכמה דדייק חבם ואמר שמעתתא מפומיה דרבה ולא מפומיה דאחרני טפי עדיף שמעתתיה. דאמרינן⁸ אמ' רב נחמן רב יצחק קבעה עולא לשבשתיה כר' בנימן בר יפת תהי בה ר' זירא. וכי מה ענין ר' בנימן בר יפת אצל ר' חייא בר אבא. ר' חייא בר אבא דייק ונמיר שמעתתא מפומיה דרביה ור' בנימן בר' יפת לא דייק. ועוד * דכי אמר⁹ מפומיה דחד רבה טפי עדיף. דאמרינן¹⁰ כי סליק ר' זירא אבל מוגרמתא דרב ושמואל אמרי ליה ולא מאתריה דרב ושמואל את אמ' להו מאן אמרה יוסף בר חייא. יוסף בר חייא מכולי עלמא נמיר שמע רב יוסף ואיקפד אמ' [ליה] אנא מכולי עלמא נמירנא אנא מרב יהודה נמירנא דאפילו ספיקי דנברי גרים דאמר רב יהודה אמר ר' ירמיה בר אבא ספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל שלשה מתירין את הבכור במקום שאין מומחה. והיכי¹¹ דכולהו רבנן קא אמרי חדא מילתא אמרי¹² ליה כדי באילין מיליא בסוף¹³ תלמודא דרא דבתר דרא [הוה מיתמרא] רכל דרא ודרא קבעין ביה [בתלמודא] מילי מן ספיקי דמיחדשן [להו] ומעשים ובעיי [דמתבעו להו]. כי היא דמסכת סנהדרין¹⁴ דאמרינן רב כהנא ורב ספרא תנו סנהדרין בי רבה פנע בהו רמי בר חמא אמר להו ומאי אמריתו בסנהדרין דבי רבה¹⁵ אמרן ליה ומאי אמרינן בסנהדרין גרידתא וכוליה שמעתא. ו[דקי] נמי דוקי והוי דמוספיין ומחדשין רבנן בתראי ולא (מאי) דלא הויין ידעין ליה רבנן קמאי אלא דשבקינהו לדרא [דאתי] בתריהו לאנדוריה בהו ולא איצטריך עלמא להו בימיהון.

1 בבזרה O. 2 דגודא E; כנקב מחט II. 3 עירובין נ"ג א. 4 דאתי II. 5 בבזרה p. v. 6 Not in E. 7 פסחים ק"ר ב. 8 תיתמר שמעתתא מפומיה II. 9 אמרינן ואמרי O. 10 חולין י"ח ב. 11 E. omits. 12 אמרינן ואמרי O. 13 ברכות ל"ח ב. 14 דהוי בודקין II; מ"א ב. 15 H. omits; G. M. איתוסף; P. מוסף. 16 רבא II.

כדתנו¹ רבנן העיד ר' יהושע בן זרין² בן חמיו של ר' מאיר לפני רבי על ר' מאיר שאכל עלה של ירק בבית שאן והתיר רבי בית שאן כולה על ידו חברו עליו אחיו ובית אביו אמרו [לו] מקום שאבותך ואבות אבותך נהנו בו איסור אתה תנהג בו היתר דרש להו מקרא הוזה וזכהת נחש הנחשת אשר עשה משה כי עד הימים ההם היו בני ישראל מקטרים לו ויקרא לו נחושתן אפשר בא אסא ולא ביערו בא יהושפט ולא ביערו והלא כל ע"ז שבעולם אסא ויהושפט ביערום אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו אני גם כן מקום הניחו לי אבותי להתגדר בו. מכאן לתלמיד חכם שאמר דבר הלכה שאין מזניחין אותו ואמרי לה אין מזניחין אותו ואמרי לה אין מזניחין אותו. מאן דאמר אין מזניחין אותו דכתיב כי לא יונה לעולם י"י ומאן דאמר אין מזניחין דכתיב ולא יזח החשן ומאן דאמר אין מזניחין דתנן משרבו זחוחי הלב רבו מחלוקות בישראל:

וזאת התשובה למאי דאמריהו³ מאי טעמא⁴ שבקו קמאי רובא לכתראי דאי משכחיתון דבר מופלא דאמריוהי בתראי קמאי שבקוהי להון לאתגדרי⁵ בהון ולאנפושי⁶ נמי באילין מילי דאיתוסף בה תלמודא דרא דבתר דרא *דטובא איכא⁷. כדאמרינן⁸ (אמר ר' אמי) שבע⁹ מאה בעיי (הות) בעא דואג ואחיתופל במנדל הפורח באויר ואמר רבא *גבורתא למבעי בעיי¹⁰ והא בשני דרב יהודה כולה תנייה בניקין הוו ואלו אנן קא מתנינן ארבעה סדרי¹¹ ואילו רב יהודה כד הוה מטי (נבי) האשה שכובשת ירק בקדרה ואמרי ליה זתים שכבשן¹² בטרפיהון טהורים אמר הוייא דרב ושמואל קא חזינא [הכא] ואילו אנן קא מתנינן תליסר מתיבתא ואלו רב יהודה כד הוה שליף מסאניה אתי מטרא *ואלו אנן¹³ קא מצערינן נפשין *וליכא דמשגח¹⁴ בן אלא קודשא בריך הוא ליבא בעי:

ולפום הכי איתוספא הוראה דרא דבתר דרא עד רבינא ובתר רבינא איפסיקא כדחזא שמואל ירחינאה בסיפרא דאדם הראשון¹⁵ דהוה כתיב ביה רב אשי ורבינא סוף הוראה. ובתר הכי א'ע"ג דודאי הוראה לא הות *הוה סבוראי דמפרשי פירושי דמקרי¹⁶ להוראה. ואיקרו הני (רבואתא) רבנן סבוראי וכל מאי דהוה תלי וקאי¹⁷ פרשוה. כגון *רב ריחומי¹⁸ ורבה¹⁹ ורב יוסף ורב אחא²⁰ מבי חתים דאמרינן בהמביא *נט ממדינת הים²¹ ועקלג וכו' ובי חתים היא עיר בסביבי נהרדעא. ורב רבאי מרוב²² כדמפרש במס' סנהדרין דאמר רבי²³

דבעיתון p. 5. זרין; M. זרין; P. p. V. חולין ו ב. כי ההיא דאמר G. כדאמ' E.
 טובא הוה נפיש II. E. omits; 7. ולהנפושי II. 6. להתגדר II. 5. למא M. 4.
 גבורתא למבעי בעיונא II. 10. ארבעה II. 9. סנהדרין ק"ו ב. והא אמרינן II. 8.
 דאשגח E.; ולא משגחי p. 14. ואנן E. 13. הנכבשים p. 12. משנה O. adds 11.
 וקאים II.; וקא E. 17. הות איכא פירושי וסברי קרובין II. 16. ב"מ פ"ו א 15.
 H. omits. 21. אחאי II. E. O. omit; 20. ר' ניחומי E. O. II. 18.
 סנהדרין מ"ג א 23. דגב O. everywhere 22. נטין ז' א

הוצא ליהרנ משקין אותו קורט של לבונה (בכוס של יין) כדי שתטרף דעתו עליו משום שנאמר תנו שכר לאובד ויין למרי נפש ותנא נשים יקרות שבירושלם היו מתנדבות אותן משלהן ובעינין ואם אינן מתנדבות משל מי תני¹ רב רבאי דמן רוב מסתברא משל צבור משום שנא' תנו. וגם רוב עירו של רב רבאי * היתה בסביב ישיבות² נהרדעא³. ואמרי רבנן ד[רב רבאי] גאון הוה ואוריך שני טובא. וכמה סברי איקבעו בנמרא דאינון מרבנן בתראי⁴ כגון רב עינא ורב סימונא נקטינן מן * קמאי דנמרא⁵ דהאשה⁶ נקנית [דתנינן ברישא מנא הני מילי וכו'] עד בכסף מנא לן. * כולחו אינך קושיי ופירוקי דמתרצי בנמרא⁷ רבנן בתראי סבוראי תרצינהו וקבעינהו (ורודו מינה נמי):

ודכתבתון⁸ כיצד נכתבה המשנה ונכתב התלמוד. תלמוד ומשנה לא איכתיבו אלא * תרצי הוו מתרצי וזהירין רבנן למנרסינהו על פה אבל לא מנוסחי דכתיבי⁹. דאמרינן¹⁰ דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב שנא' ¹¹ [כי על פי הדברים האלה כרתו אתך ברית וכו'] אלה אתה כותב ואי אתה כותב הלכות:

ודבעיתון רבנן סבוראי היאך נסדרו אחרי¹² רבינא ומי מלך אחריהן מאותו זמן ועד עכשיו. חזינא¹³ לפרושי לכן¹⁴ עיקרא דהא מילתא והיכי הוה רשונאתיה דישאל מקדם והיכי אפליגו תרתין מתיבתא משום דאית ביה מילתא שבשתא¹⁵: [הוו יודעים ד]מעיקרא כד גלו ישראל בגלות יכניה והחרש והמסגר וכמה נביאים עמהם אייתיהו לנהרדעא ובנו [התם] יכניה מלך יהודה וסיעתו [בין] כנישתא ויסדרוהו באבנים ועפר * שהביאו עמהם מבית¹⁶ המקדש * לקיים מה שנאמר¹⁷ כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו וקריוה [לההיא] בי כנישתא בי כנישתא ד[שף ויתב] [והיא¹⁸ בנהרדעא] כלומר שנסע [בית ה]מקדש וישב כאן. והות שכניה עמהון כדאמרינן¹⁹ בבבל היבא שריא שכניה רב אמר בני כנישתא דהוצל ושמואל אמר בכנישתא רשף ויתב ולא תימא הכא * ולא הכא²⁰ אלא (אימא) זימנן הכא זימנן הכא אמר אביי תיתי לי דכי מרחיקנא פרסה התם מצלינא. והרא כנישתא דהוצל קרובה היא לבית מדרשו של עזרא הסופר ולמטה מנהרדעא היא. וכיון * שעלו עזרא חרובבל והגולה מבבל²¹ ובנו בית המקדש והוו שם²² ראשי סנהדרין כגון שמעון הצדיק ואנטיגנוס איש סוכו ושאר אותן הזוגות²³ ורובן מבבל היו עוליין. והלל הזקן היה עולה עמהן

¹ היא. E. II. ² בסביבי ישיבתנו. II; ובסביבות H. P. ³ תרגמה. p.

דריש (ראש) האשה II. ⁴ בנמרא. E.; הראשונים E. II. ⁵ דבתריהן. II.

תירצו איתרצו... למגרס... מן נוסחי לא II. ⁶ ודקא בעיתי O. ⁷ p. omits.

ראינא O. ⁸ בתר II. ⁹ Ibidem. ¹⁰ ואמרינן II. ¹¹ בתמורה (י' ד ב) E. adds.

II. ¹² דאיתיהו בהדיהון מן II. ¹³ במילתא. E. O. ¹⁴ E. ¹⁵ להו. E.

ולא תימא הכא II; והכא O. ¹⁶ מגלה כ"ט א ¹⁷ E. omits. ¹⁸ והוו קרין עלה.

הדורות II. ¹⁹ שני G. M. ²⁰ add ²¹ שעלה עזרא מבבל והגולה עמהם. E.

מבבל וא'ע'פ כן * היו מרביצין תורה הכא והווי להו ראשי גליות¹ מבית דוד אבל ראשי
 מתיבתא [וסנהדרין] לא הות בהון * דהדא מילתא קא אמרין דלא הווי אלא מן המקום²
 אשר יבחר יי'. ועד דאיפטר רבי בריש גלותא הווי נהינן בבבל ולא בראשי מתיבתא
 ונשיאים דאינן ראשי סנהדרין בארץ ישראל [* הוא דהווי³] כדמפרש באבות עד הלל
 ושמיאי. ובתר הלל שמעון בנו. ובתריה רבן גמליאל הזקן בנו. ובתריה רש'ב' קמא
 דאיקטיל⁴ קמי חרבן הבית⁵ ור' ישמעאל בן אלישע [היה] כהן גדול. ואילן ד' דרי הווי
 בכלל [הני] מאה שני דאמרינן ביציאות השבת⁶ הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהני נשיאותן
 בפני הבית מאה שנה. ובתר רש'ב' * דאיקטיל בהרוגי מלכות⁷ הווי רבן יוחנן בן זכאי
 והווי הווי בערן חרבן הבית ואפקוהו⁸ לות אספסינוס קיסר * וביקש ממנו שושלתא
 דרבן גמליאל ויבנה וחכמיה⁹. וכד שקט רבן יוחנן בן זכאי ורבנן ביבנה * תקינו להו¹⁰
 עשר תקנות. דתנן¹¹ משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי¹². ובתריה רבן
 גמליאל בנו של רש'ב' [הזקן] שנהרג [עם עשרה הרוגי מלכות ואותו רבן גמליאל
 בנו] היה נשיא ביבנה ור' יהושע אב ב"ד וכיון דצעריה לר' יהושע חלתא זימני עבריה
 ואוקמוה לר' אלעזר בן עזריה * דהווי עשיר¹³ והווי עשירי לעזרא הסופר הדרד [פיסיסה
 ו]אהדרוה לרבן גמליאל ולא עבריה לר' אלעזר בן עזריה אלא רבן גמליאל * תרתי
 שבתא¹⁴ ור' אלעזר בן עזריה * חדא שבתא¹⁵ כדמפר' בגמ' דתפלת השחר¹⁶. ובתריה ר'
 שמעון בנו¹⁷ [* אבי ר'¹⁸ היה נשיא]. ובתריה רבי¹⁹ בריה שהיה בעיפורי ובבית שערים:
 * וביומי דר' הווי²⁰ רב הונא קמא ריש גלות בבבל והיינו דאמרינן²¹ בעא מניה ר' מר'
 חייל כנון אני מה אני בשעיר אמ' ליה הרי צרתך בבבל [ומנו רב הונא] ומתני רב
 ספרא * דהכי אמר ליה התם²² שבט והכא מחוקק. דתניא²³ לא יסור שבט מיהודה
 ומחוקק מבין רגליו לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבבל שרודין את העם
 במקלות ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל [שמלמדן תורה ברבים]. אלמא דהני
 דבבבל עדיפי [טפי] הואיל ושבט אינן: וביומיה דרבי נת נפשיה [דרב הונא בבבל]

1 הווי מרביצין הכא אוריחא והווי אית להון ראשי גליותא II. 2
 דהווי אמרין בהא II. 3
 דאיחקטיל p. 4 הווי E. 5
 וכד אפקוהי II. 6 שנהרג II. 7 שבת מ"ז א 8 הווי II. H. add 9
 נכנסו בו ר' אלעזר ור' יהושע תלמידיו ותבע מן אספסינוס שושלתא דבי רבן גמליאל
 בתחלה הווי בברור חיל II. adds 12 בהון II. adds 11 להו O. omits; תיקן II. 10
 שתי P. p. 14 שהוא חכם והווי עשיר II. דהווי חכם ועשיר H. 15 ואתא ליבנה
 [דהווי p.] בן גמליאל בריה II. 17 ברכות כ"ח א 16 שבת אחת P. 15 שבתות
 הכי O. 22 הוריות י"א ב 21 וביומיה II. 20 רבינו הקדוש E. 19 דהכי אמר ליה E. omits. 18
 דכתיב H. O.; כדאמרינן בסנהדרין (ה א) E. 23 דהכי אמר ליה E. omits; דהתם

ומפרשי¹ רבנן * בחלמוד ארין ישראל² שהיה רבי ענו ביותר והיה אומר [רבי] כל מה שיאמר לי אדם אני עושה חוץ ממה שעשו זקני בתירא לוקני (הלל) דשרין גרמיהון [מנשיאותיה] ומנוניה³. ואי סליק רב הונא ריש גלותא להכא אנא מותיב[נא] ליה לעיל מינאי דהוא משבט יהודה ואנא משבט בנימין * דהוא מן רברביא דיהודה מדוכריא⁴ ואנא [מן רקתא] מנוקבתא חד זמן עייל ר' חייא רבה לגביה אמר ליה הא רב הונא לבר. נתכרכמו פניו של רבי אמר לו ארוננו בא אמר ליה רבי לר' חייא פוק חוי⁵ מאן בעי לך לבר⁶ נפק⁷ ולא אישכח בר נש וידע [רב חייא] דעס עליה רבי ונהיג ניופותא בנפשיה תלתין יומין [ולא עייל לגביה דר' תלתין יומין א"ר יוסי בר' בון בהליך תלתין יומין * יליף רב מיניה כל כלליא⁸ דאורייתא]. ואתמני בתר רב הונא בבבל מר רב עוקבא * והוה בהדיה שמואל דאמרינן⁹ שמואל ומר עוקבא¹⁰ כד הוו (יתבי) גרסי הוה יתיב מר עוקבא קמיה דשמואל בארבע אמות [דיליה]. וכד הוו (יתבי) בדינא הוה יתיב שמואל קמיה דמר עוקבא בארבע אמות [דיליה] ואמרינן¹¹ אמר ליה שמואל לרב יהודה¹² שינא רישך בקרירי ורישא דרישך בחמימי הא מר עוקבא ובית דינו קיים וכתבי בהו כה אמר י' בית דוד דינו לבקר משפט:

וביזמיה דרבי נחית רב לבבל בשנת ה'ק'ל שנה * למנין [מלכות¹³] יון דרגילנא ביה¹⁴. והוה הכא ר' שילא רישא * בי רבנן¹⁵ [בחר ר'] והוה מקירי * ריש סידרא בבבל רישא דרבנן¹⁶ דאמרינן¹⁷ רב איקלע לאתריה דר' שילא * קס עליה באמורא¹⁸. וכד נח נפשיה דר' שילא הוה רב ושמואל [הכא] ואדבריה רב לשמואל [מקמיה] ולא איצטבי¹⁹ * רב למהוי רישא עליה ולאותובי לשמואל קמיה ואף שמואל לא איצטבי²⁰ למהוי רישא עליה דרב ולאותובי לרב קמיה דהוה קשיש רב משמואל טובא²⁰ כההיא דאמרינן בנמרא דמרובה²¹ רב ושמואל ורב אסי איקלעו לבי שבוע הבן ואמרי לה לבי ישוע הבן רב לא עייל מקמיה דשמואל שמואל לא עייל מקמיה דרב אסי ורב אסי לא עייל מקמיה דרב [אמרי] מאן נטרך. נטרך שמואל ונטרך רב שאני שמואל דאדבריה רב מקמי' משום ההוא מעשה דלטייה. ומשום הכי שבקיה רב לשמואל בנהרדעא דהוה דוכתיה והוה מקום התורה

דארין ישראל II; בירושלמי דכלאים (ט ג) וכתובות (י"ב ג) E. ² דמפרשין II. ¹
 לכרא II. ⁶ חמי p. V. ⁵ והוא מדכריא דבית יהודה II. ⁴ ומניאוניה E. ³
 שבת נ"ה א ¹¹ E. omits. ¹⁰ מ"ק ט"ז ב ⁹ אליף . . . כלליין O. ⁸ דק E. ⁷
 שנת שלשת שלפים ות'ת'ק'ע"ט ליצירה E. ¹⁴ למלכות E. ¹³ הונא E. ¹²
 ואמרינן II; יומא ב' ב ¹⁷ רישא דרבנן בבבל ריש סדרא II. ¹⁶ דרבנן II. ¹⁵
 לא הוה אמורא למיקם עליה דרב שילא קס רב עליה וקא מפרש מאי קריאת גבר G. ¹⁸
 לאותובי קמיה ולמהוי רישא עליה דהוה רב קשישא משמואל II. ²⁰ ולא איצטריך O. ¹⁹
 ב"ק פ א ²¹ שנים רבות.

ואיתרחק לדוכתא דלא הוה (אית) ביה תורה והוא סורא דהיא¹ מתא מחסיה. * והו
 ישראל נפשי התם ואפי' איסור והיתר² לא [הו] ידעי ואמר [רב] איתבי הכא כי היכי
 דלהוי³ תורה בהאי דוכתא. כי ההוא מעשה דמפרש בכל הבשר⁴ רב בקעה מצא וגדר
 בה גדר וכי אקלע למטלפוש⁵ * אנמרינן ואורינן איסור⁶ כחלי ואיקרי ריש סידרא.
 דקאמר ליה ר' יוחנן לאיסי בן היני מאן ריש סידרא בבבל אמר ליה אבא אריכא.
 ואיקיים [ביה] חלמא דחזא ליה ר' חנינא דזקפיה התם⁷ כי היכי דמפורש בפרק יום
 הכפורים⁸. וקנייה רב לנגותא דבי רב בצורתא דהויא נכסי הגר⁹ וכניף [התם] תלמידי
 טובא ורבין שם תורה [הרבה] וקבע שם ב"ד. והוי [בבבל] שני בתי דינן גדולים חד
 בנהרדעא דהוה כבר וחד בסורא דקבעיה רב והיינו דאמר שמואל¹⁰ לא כתבינן פרוסבולא
 אלא או בני דינא דסורא או בני דינא דנהרדעא. והויין להו לרב ושמואל תרתין מתיבתא
 דאמרינן בהמביא גט ממדינת הים¹¹. בבל רב אמר הרי היא כארץ ישראל לניטין ושמואל
 אמר כחוצה לארץ ופשטי¹² כיון דרב סבר דאיכא מתיבתא משכח שכיחי ושמואל סבר
 מתיבתא בנרסייהו טרידי. ולפרקים הוה חזו רב ושמואל אהרדי:

ושכיב רב בשנת תקנ"ה¹³ ונהג שמואל בתריה לחודיה שבע שנים והויא חדא
 מתיבתא. וכמה דהוה קיים רב¹⁴ הוה כתיב [ליה] ר' יוחנן לקדם רבנו שבבבל ובתר¹⁵
 דנח נפשיה דרב הוה כתיב ליה ר' יוחנן לשמואל לקדם חבירו שבבבל אמר [אכתן] לא ידע
 * דאנא רביה¹⁶ כתב ושרר ליה עיבורא דשתין שנין. אמר אכתי¹⁷ חושבנא בעלמא [הוא
 ידע] כתב ושרר ליה טעון תליסר גמלי ספק טריפאתא אמר [שמעת מינה] אית לי רבה
 בבבל¹⁸ אייל ואחזיה¹⁹. ושכיב שמואל * ונת נפשיה²⁰ בשנת תקס"ד²¹ והוה תלמידיה רב
 נחמן בנהרדעא ורב יהודה בפום בדיתא ורב ששת בשלחי²². ובשנת ת'ק'ע אתא פפא
 בן²³ נצר ואחרבה לנהרדעא ואול רבה בר אבוה זקננו²⁴ לשכנציב ולשלחי ולמחזוא.
 והוה התם רב יוסף בר חמא אבוה דרבא * ורבנן דילן בפום²⁵ בדיתא דמן יומא בית שני
 הוה עיקר גולה. כדחנן²⁶ עד שרואה את (כל) הגולה לפניו כמדורת אש ואמר אביי [גולה

דהוה נפשי ישראל התם נמי והוה בהן דאפילו איסור בשר בחלב II. 2. דמקרי II. 1.
 ונהנינן בסורא באיסור II. 6. למוטלאיפוש P. חולין ק"א 4. שתרבה II. 3.
 II. 12. נטין ו' א' 11. נטין ל"ז ב' 10. ב"ב נ"ד א' 9. יומא פ"ז ב' 8. בבבל II. 7.
 אינראתא II. 14. והוא ד' אלפים ונ' ליצירה E. adds 13. ומפרשנן דרב ס' כיון
 דמערכה לותיה הויאן דהוה ידעין ליה ובתריה אחיאן לוח שמואל דאמרינן [חולין צ"ה ב]
 השתא הא [אמר] II. 17. לי מידי דרביה אנא II. 16. וכי II. 15. כולי שני דרב
 II. 21. Only H. and O. 20. כדאמרינן בחולין E. adds 19. איקו II. 18.
 E. 23. בשילי o.; בשלחי II.; בשולחי II. 22. Everywhere O. תקעה V.; תקעה
 ר"ה כ"ג ב' 26. ושאר רבנן דילן לפום II. 25. ורב נחמן II. 24. adds II.

היא] פום בדיתא. ובתר שמואל מלך רב הונא דהוה * מן בני¹ נשיאה וארבעין שנין מלך
ורבין תורה הרבה. דאמרינן² כד הוון מפטרי רבנן מבי רב הונא הוון פיישי תמני מאה
רבנן ורב הונא הוה דריש בתליסר אימוראי כד הוון מפטרי רבנן³ מבי רב הונא ונפצי
גלימיהו הוה סליק אבאקא ומכסי⁴ ליה ליומא. ואמרי (לה) במערבא קמה לה השתא מתיבתא
דרב הונא בבלאה. וכדאמרינן בפרק הכא על יבמתו⁵ ר' אבא בר זבדא ורב ששת ור'
חלבו ורב גדל ור' אחא בר חנינא כולוהו איתעקרו מפרקיה דרב הונא אמר ר' אחא בר
יעקב * שתין סבי הוינן וכולוהו איעקרו מפרקיה דרב הונא⁶ לבר מינאי דקיימית בנפשא
והחכמה תחיה בעליה. וביומיה דרב הונא שכיב ר' יוחנן בארץ ישראל ואמרינן דתמנין
שנין מלך ר' יוחנן בארץ ישראל בתר ר' חנינא דהוה בתר ר' אפס דהוה בתר רבנו
הקדוש כדמפרש בפרק הנושא⁷. ובשנת ת'ק"ץ⁸ איפטר ר' יוחנן ור' אלעזר⁹ בשתא
חדא ומלך ר' אמי ואנבר רב הונא טובא דהוה מבי נשיאה ורב יהודה בפום בדיתא
ותלמידיה קמיה והוה מתחזי ליה לרב הונא לפרקים. ורב נחמן בשלחי ובמחזוא עם רבנן
דנהרדעא. ולא אשכחינן דהוה עייל [רב נחמן] לקמיה דרב הונא אלא כבני זוגי¹⁰ דבכמה
דוכתאי אמר רב נחמן הונא חברין [מוקי' לה במלה אחרי]. ובית מדרשו דרב הונא קרוב
למתא מחסיא הוא ורב חסדא חבר היה לרב הונא ובסורא הוה. ובשניה דר' הונא בנייה
רב חסדא לכי רב בשנת ת'ר"ד. ושכיב רב הונא בשנת ת'ר"ח ואסיקו לארונו לארץ
ישראל כי היכי דמפרש באלו מגלחין¹¹ היכי זקפיה רב חנא¹² לארונו בקברו של ר' חייא.
ואמרינן התם האי דלא מענשי¹³ * דבי ריש גלותא¹⁴ משום דזקיף ארונו דרב הונא. וחיה
רב יהודה¹⁵ * אחריו שתי שנים¹⁶ וכולוהו רבנן אתו¹⁷ לקמיה לפום בדיתא. ובתר דשכיב
רב יהודה בשנת ת'ר"י שנה מלך רב חסדא בסורא עשר שנין ושכיב בשנת ת'ר"כ¹⁸ שנה. ורבה
ורב יוסף דהוון בפום בדיתא בהדיה דרב יהודה כל חד וחד¹⁹ אמר ליה לחבריה מליך
* את ולא קבילו על נפשיהו רבנות²⁰ למהוי (הוא) רישא כדמפרש בסוף מסכת הוריות²¹
ובסוף מסכת ברכות דרבה ורב יוסף איצטריכא להו שעתא ושלחו²² מתם רב יוסף קדים²³
דהוה סיני והכל צריכין למרי חיימא ואפי' הכי לא קביל [עליה] רב יוסף דאמרי (ליה)
כלדאי לאימיה דמליך²⁴ רב יוסף תרתין שנין ופלגא ומלך רבה עשרין ותרתין [שנין]

¹ V. מן בי. P. מבית. ² כתובות ק"ו א. ³ E. omits. ⁴ II. וכסי.
⁵ יבמות ס"ד ב. ⁶ E. O. omit. ⁷ כתובות ק"ג ב. ⁸ P. V. חקע. ⁹ II. adds
מ"ק כ"ה א. ¹⁰ הוון מפטרי רבנן; H. M. o. add זווי; o. זואי; II. זודי; O. P. זוניהו; ¹¹ E. בתריה
אדא p. V. ¹² R. חנא. ¹³ O. איענש. ¹⁴ E. omits. ¹⁵ P. חניא; E. omits.
¹⁶ II. מנהון. ¹⁷ O. אולו. ¹⁸ E. ת"כ. ¹⁹ II. בתריה תרתין שנין. ²⁰ II.
דשלחו; II. שלחו. ²¹ E. הוראות (not M.). ²² II. דשלחו; II. שלחו. ²³ E. קרי.
²⁴ II. דבעי למימלך.

ומלך רב יוסף [בתריה] תרתין שנין ופלגא וכין דכל חד [חדר] מדחי לנבי חבריה קמת מילתהון¹ והוה אזל רבה לגבי² רב חסדא לסורא כמה שני. ובסוף יומיה דרב חסדא כד חזא רבה *דאיצטריכא ליה מילתא טובא³ בפום בדיתא⁴ קביל עליה⁵ רשונותא ומלך עשרים ותרתין שנין ושכיב בשנת תרל"א. ושמענא מן רבוותא (דמתיבתא) דילנא דהנהו שני דבתר רב יהודה דלא קביל רבה⁶ רשואניתא מלך רב הונא בר חייא בפום בדיתא והוה ליה התם (השתא) מדרש גדול⁷:

וכד שכיב *ואיצטריך ליה מלתא⁸ לרבה [למהו רישא] קביל עליה⁹ רשואנותא¹⁰ [כי היכי] *דלא תבטל תורה במתיבתא דפום בדיתא דרובא דרבנן וישראל הוו התם¹¹. [ומלך] רבה דהוא רבה בר נחמני [בפום בדיתא ורבין שם תורה הרבה]. ובשמדא דאורייתא נח נפשיה דאכלו ביה קורצא דקא מבטל תליסר אלפי נברי ירחא בקייטא וירחא בסיתוא דאינון תרי ירחי דבלה¹² אדר ואלול וערק מן פריסתקא לאנמא ושכיב התם ונפל פתקא¹³ [מן שמיא] בפום בדיתא רבה בר נחמני נתבקש בשיבה של מעלה וכל המעשה כלו כמו שפורש בנמ' דהשוכר את הפועלים¹⁴. ובאילין שנין [דהוה רבה בר נחמני בפום בדיתא] רבה בר חייא¹⁵ הוה מרבין תורה בסורא. ובתר רבה [בר נחמני] מלך רב יוסף בפום בדיתא תרתין שנין ופלגא ושכיב בשנת תרל"ד. ובתריה מלך אבוי תליסר¹⁶ שנין ושכיב בשנת תרמ"ט¹⁷ שנה. והכי מפורש בפרק הניזקין¹⁸ האי שיפורא מעיקרא [הוה] בי רב יהודה ולבסוף בי רבה ולבסוף בי ר' יוסף ולבסוף בי אבוי כלומר דהני הוו רשי מתיבתא *ושיפורא היא קופה דרבנן דמתיבתא¹⁹ [דמאי] דאתי להו מישראל [מותבי בנוה] כדתנן בשקלים²⁰ שלש עשרה שופרות היו במקדש וכתוב עליהן תקלין חדתין ותקלין עתיקין. ובתר אבוי מלך רבא במחוזא *דמן פום²¹ בדיתא הוה כדמפרשנין²² בהרואה²³ בר הדיא מפשר חלמין הוה וכו' *עד כי נח²⁴ נפשיה דאבוי ואתא מתיבתא לקמיה ורבנן דכולי עלמא איכנפו²⁵ לקמיה²⁶. וא'ע'ג *דמכי נח²⁷ נפשיה דרב חסדא לא הוה גאון בסורא (אלא) מיהו

¹ E. O. omit. מלותהון.

² II. לות.

³ II. דצריכה ליה שעתא.

⁴ E. O. omit.

⁵ II. על נפשיה.

⁶ E. omits.

⁷ E. adds the following: הנהה. אמר ש"ש.

תימא לדבריהם דאמרין בנימין ההוא שיפורא דהוה בי רב יהודה ולבסוף בי רבה ולבסוף בי רב יוסף ולבסוף בי אבוי ולבסוף בי רבא ואם איתא לררב הונא בר חייא קודם רבה היה לו לתלמוד להזכירו ולומר בי רב יהודה ולבסוף בי רב הונא בר חייא והוא בעצמו עלי נפשיה⁹ O. II. ואצטריכא שעתא. ⁸ II. מזכיר זאת המיטרא למטה ע"כ.

¹⁰ II. רובין תורה.

¹¹ In II. after לרבה (דלא לבטולי).

¹² E. דבל.

¹³ E. פסתקא; V. פיסקי.

¹⁴ ב"מ פ"ו א.

¹⁵ II. בר רב הונא.

¹⁶ II. ר"ד.

¹⁷ o. M.; M. סנ.

¹⁸ גמין ס' ב'.

¹⁹ E. omits.

²⁰ O. II. ה'.

²¹ O. דפום.

²² E. כדמפרש; II. כי היכי דמפרש.

²³ ברכות נ"ז א.

²⁴ E. עד לנת.

²⁵ O. איכנשו.

²⁶ H. O.; others לקמן.

²⁷ E. דמודנח; II. כד נחת.

P. שכיב.

מלכותא דרבא טפי * הוי נפישא¹ והוה שליט [טובא] ואיתקיים² ביה ברכתא דרב יוסף דאמר³ בהוציאו לו את הכף⁴ רבא כד הוה מפטר מבי רב יוסף (הוה) מסני⁵ ואזיל לאחוריה ומניקף ליה⁶ לכרעיה עד דמלא אסקופתיה⁷ דבי רב יוסף דמא אתו אמרו ליה לרב יוסף אמר ליה * תהא רעוא דתירום רישך⁸ אכולה כרכא. ושני מלכותא דרבא הוו ארביסר שנין ושכיב בשנת תרסנ ובכולהו אילין שנין [דרבא] לא הוה אלא חדא מתיבתא בפום כדיתא. ובתר (דשכיב) רבא * איפלגן תרתי מתיבתא. ומלך⁹ רב נחמן בר יצחק בפום כדיתא ארבע שנין ושכיב בשנת תרסז. ורב פפא [דהוה] בנרש קרוב לסורא מלך תשסרי¹⁰ שנין ושכיב בשנת תרפז¹¹ שנה. ובתר רב נחמן בר יצחק * מלכו בפום¹² כדיתא כמה גאונים * רב חמא בפום כדיתא¹³ ושכיב בשנת תרפח והיינו דאמרין בפ' כל הנשבעין¹⁴ ההוא דיינא דעבד בר' אלעזר¹⁵ * הוה ההוא¹⁶ צורבא מרבנן התם¹⁷ אמר (ליה) אזיל) אנא (למתיבתא ו)מיתניא אינרתא [ממערבא] דלית הלכה בר' אלעזר¹⁸ אתא לקמיה דרב חמא ואמר ליה (האי) דיינא דעבד בר' אלעזר עבד. ובתריה מלך רב זביד בפום כדיתא ושכיב בשנת תרצז. ובתריה מלך רב דימי מנהרדעא ושכיב בשנת תרצט¹⁹ שנים. * ובתריה מלך רפרם ושכיב בשנת תשז שנים²⁰. ובתריה מלך רב כהנא ושכיב בשנת תשכה²¹ שנים²². ובתריה מלך רב אחא בריה דרבא ושכיב בשנת תשל שנים. ובכולהו אילין שני מכתר רב פפא הוה רב אשי גאון * במתא מחסיא²³ וסתריה לבי כנישתא דבי רב ובנייה כדאמר²⁴ בהשותפין²⁵ ועבד (בה) כמה תקנתא שפירתא וקבע להו רגלי ותעניתא דלא הוויין אלא * לרישי גלואתא²⁶ ובנהרדעא ושוייה לריגלא דריש גלואתא בגוה הוואיל והוה מפליג ונפישא תורתו וגדולתו:

והונא בר נתן דהוה ריש גלואתא בהנהו יומי ומרימר ומר זוטרא דהוו בתריה כלהו היו כייפין ליה לר' אשי ושוינהו לרגליהון במתא מחסיא דאמרין²⁷ אמר רב אחא בריה דרבא אף * אנו נאמר²⁸ מימות ר' ועד ר' אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד. והא הוה הונא בר נתן מיכף הוה כייף ליה לר' אשי וכיון דאתקינו רגלי * דרישי גלואתא²⁹ [במתא

מאטי P; מסב O. ⁴ יומא נ"ג א ⁵ דאיקיימא II. ⁶ והוה פשיטא II. ⁷ תורמיה לראשך II; יהא . . . דיתרום E. ⁸ E. ⁹ אסקפתא E. V. ¹⁰ להו E. ¹¹ רבא הדר אתפלגן אתרתין ומלך omits; II. reads ¹² תרפז. ¹³ תרפז G. H. M. V. ¹⁴ תרפז E. ¹⁵ תרפז E. omits; ¹⁶ בנהרדעא II. ¹⁷ הלכו לפום O. ¹⁸ תרפז; O. o. ¹⁹ תרפז H. ²⁰ תרפז o; תרפז P. ²¹ בתריה II. ²² איכא II. ²³ אלעזר O. II. ²⁴ ואחריו רפרם II. ²⁵ תשל O. P. ²⁶ G. adds בשנת תשזו ובו ²⁷ II. ²⁸ ביום היתה זיעה גדולה בעולם ונודעו הארץ. מספר סדר הנאים ואמוראים ²⁹ לראשי גלואתא II; לריש גלואתא E. ³⁰ ב"ב ג' ב ³¹ בסורא והוא אחיה למתא מחסיא ³² דריש גלואתא E. ³³ אני אומר II. ³⁴ גטין נ"ט א

מחסיא] והוּו צריכי רשואתא¹ דפום בדיתא למיזל תמן בשבת לך לך [דההוא שבתא] דהוּו ריגלא דרישי גלוּתא ואיקבעו רובא דרישי גלוּתא למיזל * התם. וכמה² דעבד רב אשי לא בטילא בתר כן כדבטילא³ בשנייה דרב יהודה ורבה ורב יוסף ואבבי ורבא [דלא הוּו] אלא [חדא מתיבתא בפום בדיתא ובתר רב אשי] הוּוין תרתי מתיבתא. והיינו דאמ' רב אשי⁴ אנא עבדי לה למתא מחסיא דלא חרבה⁵. ובכל שתא ושתא כד הוּו⁶ ריש גלוּתא [במתא מחסיא] דקבע ריגלא בבי רב אזליק קמיה רשואתא⁷ ורבנן בפום בדיתא. והכין נהינא מילתא הרין עד שיעור מאתן שנין מן השתא הואיל והוּו (אית) להון לרישי גלוּתא מרות קשה ושולטנותא רבתא בימי פרסיים ובראש ימי ישמעאלים (נמי) דהוּו זבנין⁸ ליה לריש גלוּתא ברמים גדולים⁹. והות בהון * מאן דמצער¹⁰ רבנן טובא ומעיק להו. ואבהתא דילנא דבי נשיאה אינון מיהו¹¹ הוּו שבקי כל הני אורחא [בישתא] דנשיאות ועיילי דברבנן¹² דמתיבתא למיבעי עגוה ושפלות ונמיכות ולא מבני בסתנאי¹³ אנחנא אלא מקמי הכי עיילי זקננו דברבנן¹⁴ דמתיבתא. וכיון דהוּו שליטין [הני] נשיאים¹⁵ לא הוּו יבלין רשואתא * לאימנעי מלמיזל¹⁶ קמיהון ברנליהון. ובאמצע ימי¹⁷ ישמעאלים בימי דוד בן זכאי¹⁸ הנשיא אישתפלו מן שולטנותא דמלכא ולא אזלו רשואתא דפום בדיתא בתריהון אלא בדניחא להו לנשיאים למהוּו להו ריגלא בפום בדיתא אזליק¹⁹ להתם וקבעין [ליה]. והשתא לא אשתייר מכולהון דבי נשיאה (במתא מחסיא) אלא²⁰ חד יניק²¹. ונהנ רב אשי רשואתא²² במתיבתא קרוב לשיתין שנין דאמר' בפ' מי שמת²³ במהדורא קמא דרב אשי [אמר לן הכי] ובמהדורא בתרא דרב אשי [אמר לן באנפא אחרי] דהכי תקינו רבנן * למיתני בכל שתא ושתא תרתין מסכייתא הן חסר והן יתר²⁴ דהדר תלמודא כולה בתלתין שנין. וכיון דרב אשי מלך קרוב לשיתין שנין הוּו הכי²⁵ תרי מהדורא. ושכיב בשנת * תשלח ומלך בתריה במתא מחסיא רב יימר * ונח נפשיה²⁶ בשנת תשמג. ובתריה רב אידי בר אבין ושכיב בשנת תשסג²⁷ שנים. ובתריה רב נחמן בר רב הונא ושכיב בשנת תשסד²⁸ ונפל שמדא וגור זרנרד לבטולי שבתא. ומלך במתא מחסיא רב טביומי דהוּו מר בר רב אשי

1 ובמאי II; תמן וכמה E. 2 רשואתא מפום II; רשואנותא O; רישותא E.

3 רשואנות O. 4 חזא II. 5 אחרבה E. 6 שבת י"א א. 7 כמה דבטילא II.

8 יקרים שולטנותא דהוּו נסיב ליה ברמים מן מלכי ישמעאל II. 9 פרעין O.

10 ברבנן E; ביה רבנן O. 11 נמי O. 12 דמצטער P; דמצערי E.

13 יהודה II. 14 דלא מנעי למיזל E. O. 15 נשיאה O. 16 דבוסתנאי.

17 ריש II. 18 יניקא ואף לא רבנן II. 19 ולא אפילו II. 20 אחיין II.

21 לתנויי בכל כלה (בולא) תרתי סר (י"ב) מתיבתא חסר זיתר II. 22 ב"ב ק"ז א.

23 ושכיב II. 24 ת'ס"ג E. 25 תשלח E. omits from. 26 תשסג H. 27 ושכיב II. 28 להון II.

ושכיב בשנת תשעט במוצאי יום הכפורים, ובתריה רבה תוספאה ושכיב בשנת תשפא¹.
ובארבע בשבא² שהוא תליכר בכסלו בשנת תתיא שכיב רב אבינא בריה דרב הונא דהוא
רבינא והוא סוף הוראה:

ובאילין שנין מלכו בפום בדיתא רב נביהא מבי כתיל ושכיב בשנת תשכד, ובתריה
רפרס מן פום בדיתא ושכיב בשנת תשנד, ובתריה רב ריחומאי³ ואית דמחלפין רב
ניחומאי⁴ ושכיב בשנת תטס⁵ בעדן שמדא דגור יודגדר. ובתריה מלך רב סמא⁶ בריה
דרבא ובאותו הפרק דיליה ודמר בר רב אשי שמענו מן הראשונים ו[ראינו כתוב]
בספרי⁷ זכרוניהם דבעי רחמי ובלעיה תנינא ליודגדר מלכא בבית משכבו ובמל שמדא⁸.
וביומי הדין רב סמא בטבת בשנת תשפא אתאסרו רבנא אממר בר מר ינקא והונא⁹
* בר מר [זוטרא]¹⁰ ריש גלותא ומשרשיא בר פקוד, ובשמונה עשר יום בטבת איתקטילו
הונא בר מר זוטרא נשיא ומשרשיא (אילין). ובאדר דשתא דא איתקטיל¹¹ אממר * בר מר
ינקא¹². ובשנת תשפא¹³ איתסרו כל [בי] כנשתא דכבל ואיתנקטו בני¹⁴ יהודאי לאמגושי.
ובשנת תשפז שכיב רב סמא¹⁵ בריה דרבא. ובתריה מלך רב¹⁶ יוסי וביומיה סוף הוראה
* ואסתים תלמודא: ורובא דרבנן סבוראי¹⁷ שכיבו בשנים מועטות דהכי פירשו גאונים
בספרי¹⁸ זכרוניהם בדברי הימים¹⁹. ובשנת תתטו שכיב רבנא סמא בריה דרבנא יהודה²⁰
בסיון ואמרין דריינא דבבא²¹ הוה. ובחד בשבא דהוא ארבע באדר שנת תתיז שכיב
רב אחאי בר רב הונא. ובניסן דשתא דא שכיב רב ריחומאי²² ואית דמחלפין רב ניחומאי²³.
ובשנת תתיז²⁴ בכסלו שכיב רב שמואל בר יהודה²⁵ דמן פום בדיתא. ובאדר שכיב רבינא
מן אמוציא²⁶. ובשנת תתיט שכיב רב הונא ריש גלותא. ובשנת תתכב ביום כפור הוה
זעפא ושכיב רב אחא בריה * דרבה בר אבוה²⁷. ובשנת תתכז שכיב רב תחנא²⁸ ומר
זוסרא בני רב חיננא ואישתייר * רבה יוסף²⁹ גאון במתיבתא כמה שנין. ובתר הכי רב
עינא בסורא ורב סימונא³⁰ בפום בדיתא. ובתר הכי רב רבאי טרוב³¹ ומן מתיבתא דילן

¹ Others תשפא. ² בשבתא. ³ רחמי; II. רחמי. ⁴ רחומי; E. רחומי. ⁵ P. חמא. ⁶ H. חמא. ⁷ בספר. ⁸ H. חמא. ⁹ P. חמא. ¹⁰ H. חמא. ¹¹ P. חמא. ¹² H. חמא. ¹³ H. חמא. ¹⁴ H. חמא. ¹⁵ H. חמא. ¹⁶ H. חמא. ¹⁷ H. חמא. ¹⁸ H. חמא. ¹⁹ H. חמא. ²⁰ H. חמא. ²¹ H. חמא. ²² H. חמא. ²³ H. חמא. ²⁴ H. חמא. ²⁵ H. חמא. ²⁶ H. חמא. ²⁷ H. חמא. ²⁸ H. חמא. ²⁹ H. חמא. ³⁰ H. חמא. ³¹ H. חמא.

הוה ואמרין דנאון הוה. והוויין שני שמד וצרות [בתר אילין מילין] בסוף מלכות פרסיים ולא הוו יכולין למקבע פרקי ואותיבי מתיבתא ומדבר *מנהג נאונים¹ עד בתר כמה שנין דאתו² רבנן דילנא מפומבדיתא לסביבות נהרדעא למדינתא דפירח שאבור. ואילן נאונים דהוו במתיבתא³ דילנא בפומבדיתא בתר אילין מילין בסוף מלכות פרסיים⁴ משנת תתק⁵ מלך מר בר רב חנן מאשקייא⁶. ובתריה מלך מר רב מרי זקננו כריה דמר רב דימי הורנו⁷ ובית מדרשו בפירח שבור נודע בי רב מרי עד היום הזה. ובימיו היה בסורא *מר רב מר בן מר רב הונא⁸ נאון בשנת תתקכ. ואחרי *הורנו מר רב מרי נאון⁹ מלך בנהרדעא מר רב *חנינא נאון מן בני גהרא¹⁰ ובימיו יצא מחמד¹¹ לעולם¹². ואמרין דהוה בסורא *אותו העת¹³ רב חנינא¹⁴ *ומר רב¹⁵ חנא נאון בפום בדיתא ומר רב יצחק והוא שהיה בפרח שבור עת שכבשה עלי בן אבוטאלב ויצא מר רב יצחק מן פרח שבור *לקראתו והקביל פניו¹⁶ בסבר פנים יפות. ואחריו מר רב רבה שחקנו בימיו לתת נט לאלתר לאשה דלא כשמעתא דכלתיה דר' זביד¹⁷. ובימיו היו בסורא *מר רב הונא נאון ובתר מר רב רבה בר רב בוסאי והוה בסורא¹⁸ מר רב ששנא דכתיב על חומרתיה משרשיא בר תחליפא. *ובתר מר בוסאי ובפום בדיתא¹⁹ מר רב הונא מרי בר מר רב יוסף הוה נאון בשנת אלפא. ובתריה מר רב חייא ממישן. ובתריה מר רב רביא²⁰. ובתריה מר רב נטרונאי בר מר נחמיה ומלך בשנת אלפא ותלתין²¹ וידיע *בבר מר²² ינקא והוה מיהתן בדבית²³ נשיאה ואתקיף מרות על רבנן דמתיבתיה²⁴ וערקו *מנהון לסורא עד דנח נפשיה *דבר מר²⁵ ינקא ואהדרו²⁶ למתיבתהון. ובתריה מלך מר רב יהודה. ובתריה מלך מר רב יוסף דהוה ידיע *בבר מר כיתנאי²⁷ בשנת אלפא וחמשין. ובתריה מלך מר רב שמואל בר מר רב מר²⁸ דאיקרי²⁹ בשנת אלפא ונ"ט. ובתריה מלך מר רב נטריו³⁰ כהנא בר מר אחנאי³¹ ומן בנדאר הוה ומן *תותירא ברא³¹. וביומיה סליק (מר) רב אחא מן שבחא

¹ II. מנהגי דנאונות. ² II. ואתו. ³ E. במדינתא. ⁴ O. omits. ⁵ E. ת"ש. ⁶ E. רב מר בר רב הונא; E. מארי O. ⁷ ? הורנו. סורנו E. ⁸ II. מאשקייא. ⁹ E. שנת שמונה. ¹⁰ O. חנינא. ¹¹ ... גיהרא E. ¹² E. ואחרי רב מרי סורנו. ¹³ E. באותן הימים; II. בעת ההיא O. ¹⁴ E. ארבעת אלפים ושע"ד לציריה. ¹⁵ E. ורב. ¹⁶ P. as in G. ¹⁷ O. p. V. אלף מישראל. ¹⁸ E. omits. ¹⁹ E. ובתריה מר בוסתנאי בפום ב' ובתריה. ²⁰ II. רב אביי. ²¹ E. only אלף. ²² O. במר מר. ²³ E. במר בר. ²⁴ H. במר רב; H. דמר רב. ²⁵ E. ינקא and after. ²⁶ E. כיתנאי; H. בכל כותנאי. ²⁷ E. omits. ²⁸ E. דמתיבתא. ²⁹ E. omits. ³⁰ E. נטרונאי. ³¹ G. P. כותנאי. ³² H. מרי. ³³ E. H. omit. ³⁴ O. נטרונאי. ³⁵ E. אמנה; V. אל אמנה. ³⁶ p. לתתם. ³⁷ E. אל אמנה. ³⁸ see p. 36, l. i. תיתירא וכד אדבריה נשיא עליה סליק להתם.

לארץ ישראל דמר רב נטרון שמעיה הוה וכד אדברניהו נשיא עלוהי סליק להתם. ובתריה
 מלך מר רב אברהם כהנא. ובתריה מלך מר רב דודאי בר מר רב נחמן בשנת אלף
 וע"ב' והוא אחוהי דמר רב יהודאי גאון. ובתריה מלך מר רב חנניה בר (מר) רב מרשטיא
 בשנת ע"ה². ובתריה מלך מר רב מלכה בר מר רב אחא בשנת פ"ב³ והוא אחתיה
 לנטרונאי בר חביבאי⁴ נשיא בפלוגתא על זכאי בר מר רב אחונאי נשיא דהוה קמי *הבי
 כמה שנין⁵ ואיכנפן⁶ תרתין מתיבאתא עם זכאי נשיא ועברוהי⁸. ואפטר רב מלכה לנן עדן
 ונטרונאי נשיא אול למערב ובתר רב מלכה מר רב (א)בא *כריה דרב⁹ דודאי¹⁰ זקננו
 בשנת פ"ד¹¹ ובתריה מלך מר רב שינואי¹² ולא האריך¹³. ובתריה מלך מר רב חנינאי כהנא גאון
 בר מר רב אברהם גאון בשנת צ"ג¹⁴ ועבריה נשיא. וקם בתריה מר רב הונא *בר מר הלוי¹⁵
 בר מר יצחק בשנת צ"ו¹⁶. ובזמיה תקינו למינבי בעל חוב וכתובה מן יתמי ממטלטלי.
 ובתריה מלך מר רב מנשה בר מר רב יוסף בשנת תתלצט ונבאה הוא מן *בני בי
 עקובה¹⁷:

ובאילין שני כלהון גאונים דהוו במתא מחסיא *עד שנת אלפא¹⁸ לא נהירנא להון
 שפיר על הסדר ואית¹⁹ בהון *תפוכאתא וטריאתא²⁰ דנשיאים דמעברין²¹ ומהררין²¹.
 ומאי דכריר לנא כבר כתבנא לכוון²² אבל מן שנת אלפא [ואידך] קים לנא בהון: ובאילין
 מאה שני [מאלף ואילך] דפרישנא לכוון²³ גאונים *דקמו בהון מן פום²⁴ בדיתא מלכו
 בסורא [אילין] גאונים. מר רב חנינא מנהר פקוד ה' שנים. מר רב נהילאי הלוי מן גרש
 י"ח שנים. אחריו מר רב יעקב הכהן מנהר פקוד י"ח שנים. אחריו מר רב שמואל י"ח²⁶
 שנים. ומישיבתנו של פום בריתא [היה] מן בני בניו של אמימר היה *ואביו של מר
 שמואל זה היה²⁷ בנו של מר רבה גאון שכתבנו²⁸ שהיה [גאון] בפום בדיתא. *ובהדיה הוה
 רב הונא דמתא מחסיא²⁹ *בישעת תקנת הגט וכיון דלא הוה במתא מחסיא מאן דמפליג
 בתכמה כותיה שקליה³⁰ שלמה בר' חסדאי ריש גלותא *למר רב מר³¹ ומנייה במחסיא³²

¹ ושבעים. H. ² P. p. V. ע"ח. ³ O. P. כ"ב. ⁴ E. חביבא. ⁵ E. ⁶ E. ואתכנשו. ⁷ O. על. ⁸ E. ועברוה לנטרונאי. ⁹ II. הורנו. ¹⁰ O. הנין. ¹¹ H. ¹² H. II. שינוי. ¹³ H. adds ימים. ¹⁴ O. P. צ"ט. ¹⁵ O. P. צ"ז. ¹⁶ E. מר הלוי. ¹⁷ E. הלוי. ¹⁸ O. P. תשעים. ¹⁹ O. omits; II. only. ²⁰ H. וטריאתא. ²¹ O. omits. ²² H. ר' יהודאי. ²³ H. בר מר רב. ²⁴ O. P. תשעים. ²⁵ O. omits; II. only. ²⁶ E. מר הלוי. ²⁷ O. P. צ"ז. ²⁸ E. והוא אית. ²⁹ O. II. ³⁰ E. ומישיבתנו של פום בריתא [היה] מן בני בניו של אמימר היה *ואביו של מר שמואל זה היה בנו של מר רבה גאון שכתבנו שהיה [גאון] בפום בדיתא. *ובהדיה הוה רב הונא דמתא מחסיא *בישעת תקנת הגט וכיון דלא הוה במתא מחסיא מאן דמפליג בתכמה כותיה שקליה שלמה בר' חסדאי ריש גלותא *למר רב מר ומנייה במחסיא ³¹ E. omits from l. 3 from the bottom.

וחכם גדול היה ובנוהי בפום¹ בדיתא (הו) ואית מן זרעיה (השתא) קדמנא במתיבתא * ואית בהון² מאן דמחתן בנא. ובתריה מר רב מרי הנהן מנהר פקוד ה' שנים. ובתריה מר רב אחא⁴ חצי שנה. ובתריה מר רב יהודאי בר מר רב נחמן שלש שנים ומחצה דהוה נמי מן פום בדיתא ולא הוה איכא מאן דמפלג [בחקמה] בסורא [כוותיה] * אף הוה (נמי) שקליה⁵ שלמה הנשיא ומנייה⁶ להתם ומאור עינים הוה והוה ואחיו היו גאונים בתרתין מתיבתא בפרק אחד. ובאותן הימים⁷ נפק. * ובתר מר רב יהודאי⁸ מר רב אחונאי כהנא בר מר פפא⁹ ה' שנין. * ובתריה מר רב חנינא¹⁰ כהנא בר מר רב הונא ח'³ שנים ובתריה מר רב מרי הלוי בר רב משרשיא הלוי ג'¹¹ שנים ומחצה. ובתריה מר רב ביבוי הלוי בר מר * רב אבא מנהר פקוד¹² שנים ומחצה והוה היה עם מר רב הונא * בר מר הלוי ומר¹³ רב מנשה גאוני פום בדיתא כשתקנו [למענה] לכתובה [ובעל חוב] מן מטלטלי ואלין תמת מאה שני; ובתריהון מן גאונים דפום בדיתא מר רב ישעיה הלוי בן מר רב אבא ומן כלואדי הוה מתא¹⁴ דמקרבא לבגדד בשנת ק"ז. ובתריה מר רב יוסף בן מר רב שילא מן שלחי בשנת ק"ט¹⁵. ובתריה מר רב כהנא נאון בר מר רב חנינאי נאון בשנת ק"ט. ובתריה מר רב * אבומאי נאון אחי אביו בריה¹⁶ דמר רב אברהם נאון בשנת קכא. ובתריה מר רב יוסף בריה דמר רב אבא בשנת קכ"ה¹⁷ ולא הות דוכתיה¹⁸ * דהוה מר אהרן קמוי דהוה אב בית דין והוה נמיר ועדיף טפי מיניה¹⁹ מיהו ע"י חלום אדברויה למר רב יוסף נאון והוה חסיד טובא חזן מאד ואיתמר דהוה אליהו ז"ל אתי [ליה] ויתבי * במתיבתיה ככולהו יומיה²⁰ יומא חד אמר להו לרבנן כד סיב ואשטף ארוחו ליה לנברא סבא דאתא לגביה²¹ ולא חזו [ליה] רבנן אדם²² וידעו דאליהו [ז"ל] הוא וארוחו ליה טובא והאי דמרוחן השתא * מסטר ימין בצד רישא²³ מן ההוא מעשה [דעבדי]. ואבי אבי²⁴ נאון (אבי אבינו) היה סופרו ועומד * בכל צורך²⁵ הישיבה * לפניו בכל ימיו²⁶ וביומא דאפטור²⁷ הוה * זעף גדול²⁸ ונת ארעא ואיתמר נמי דהוה מצער נפשיה על גירסיה בינקותיה וברכיה מר רב שינואי נאון רביה ואמר ליה חזכה דתדבר²⁹ אומתך³⁰.

¹ מפום. II. ² ומנהן Others. ³ There is confusion between ה and ח in the MSS. ⁴ O. adds רבה; II. דאבוה. ⁵ O. ואיהו נמי. ⁶ O. סליק; II. omits. ⁷ H. O. add בתריה. ⁸ In E.; others ובתריה. ⁹ E. הונא. ¹⁰ II. H. אחונאי. ¹¹ O. ה'. ¹² E. רבא; O. V. פקוד קודה. ¹³ In H.; E. מר; others omit; E. אבומי and איבומאי. ¹⁴ ק"ח (not P.). ¹⁵ II. מאתרא. ¹⁶ H. ומר ועם מר. ¹⁷ O. P. קכ"ה. ¹⁸ O. כוותיה. ¹⁹ O. and II. מר. ²⁰ H. omits בריה. ²¹ דהוה אית מר. ²² E. ומר ועם מר. ²³ בצד ימין מסטר רישא. ²⁴ E. omits. ²⁵ E. omits; O. adds בעולם. ²⁶ II. בשלו בימיו. ²⁷ O. G. דאתפטור. ²⁸ בשלו. ²⁹ O. G. דאתפטור. ³⁰ O. P. אומתך.

ותרתין שנין מלך. וקם בתריה מר רב אברהם בן מר רב שרירא בשנת קפ"ז ומלך י"ב שנים. והוה מר רב יוסף בר מר רב חייה אב ב"ד ובפלוגתא דרניאל ורוד * בן יהודה² נשיאים איקרי מר רב יוסף בנאונות ולבסוף פייסו³ (כתאיבה⁴ בין דיליה) למר⁵ רבי אברהם * ואמרו דתרויהו מר רב יוסף ומר רב אברהם מקרו תרויהו נאונים מיהו כד מבנפין⁶ * בחדא דוכתא⁷ מתני רב מר אברהם * ויתבי מר רב יוסף קמיה⁸ וזמנא חדא אתו⁹ לבגדד ואתרמו * דהוו ביה¹⁰ כנשתא * דבר נשלה¹¹ בכלה¹² * רבתי וכד קם שליחא [דעבורא]¹³ ואכרז שמעו מאי דאסבריה¹⁴ ראשי מתיבתא למימר בכז ישראל וליכא דשמיע * להון כד אמר ראשי מתיבתא¹⁵. ואף מר יוסף אודעזע וקם * על רגליו¹⁶ ואמר סליקת נפשאי מן נאונות ואהדרית¹⁷ לאבות ב"ד וברכיה מר רב אברהם לאלתר¹⁸ ואמר רחמנא לזכך [עלמא דאתי] דיליה. ובתר מר רב אברהם מלך מר רב יוסף דגן בשנת * קל"ט שבע¹⁹ שנים. ובתריה (בשנת קמ"ד מלך) מר רב יצחק בר מר חנניה²⁰ ואחתוהי על²¹ מר רבי יוסף בר מר רב רבי דהוה * אב ב"ד²² בשני מר רב יוסף בר מר רב חייה²³ והוה (חכים וכן דודו) בר בריה דמר רב אבא זקנו נאון. ומר רב יצחק [הוה] קשיש מינהו וכד סמכיה דוד בן יהודה²⁴ נשיא למר רב יצחק * קשא²⁵ ליה למר רב יוסף ואתא²⁶ מר רב יצחק לותיה ואמר ליה לא ליקשי ליה לדיינה דבבא דאנן כרבה ורבי יוסף [אנן] אמר²⁷ מובטח * לך דחייית²⁸ וזכית בתראי וסבר * וקבליה רב יוסף ואתרצי²⁹ (ואמר) ליה (כרע³⁰) קמי ריש מתיבתא ומלך ז'³¹ שנים ובתריה מר רב יוסף דגן (בר מר רבי) בשנת ק"נ (ומלך ב' שנין). ובתריה בשנת קנ"ג מלך מר רב פלטוי בר מר רב אביי י"ז שנים ובתריה מר רב אחאי כהנא בר מר רב מר * שתא ירחי³² בשנת קס"ט. ובתריה הות פלוגתא [בין] מר רב מנחם גאון בריה דמר רב יוסף נאון בר רב חייה ומובחרים דרבנן בהדיה שתא ופלגא ו[בין] מר רב מתתיה בר מר רבי ו[הוון] רבנן אחריני בהדיה ונח נפשיה דמר רב מנחם בשנת קע"א³³ והדרו [כלהו] רבנן * לקמיה מר³⁴ רב מתתיה עשר שנין [בתר

¹ P. קפ"ז. ² E. omits. ³ E. נתפייסו. ⁴ G. כתאוי; O. omits. ⁵ E. כחדא. ⁶ G. דמיקרו (ומיקרו) שני נאונים ומכנפין O. II. עם מר. ⁷ and נאסלה II. ⁸ בני H. II. ⁹ לבי O. ¹⁰ ואתו. ¹¹ O. p. V. omit. ¹² קמוי G. ¹³ דבי אשלא; H. נאשלא. ¹⁴ דסברו. ¹⁵ ו. ¹⁶ קלט' ו'. ¹⁷ H. E. omit; transposed in II. ¹⁸ והדר. ¹⁹ ברבים. ²⁰ הכין. ²¹ נאון O. adds. ²² רבי E. ²³ בריל E. ²⁴ הוני O.; חייה II.; ק"ם E. adds. ²⁵ קשישא M. ²⁶ הונאי E. ²⁷ O. II. דאלמא; H. אלמא. ²⁸ את דהוית; H. דוכית והוית וארצי; E. ²⁹ וקביל E. ³⁰ שש E. ³¹ כרעא P. V.; רע O. ³² ר' יוסף וארצי. ³³ E. H. ששה חדשים. ³⁴ E. הכי קמי דמר. ³⁵ P. קע"א.

הכין]. ובתריה מר רב אבא¹ בר רב אמי בשנת קפ"ו הוא בן בנו של מר * רב שמואל שהציבו [שלמה בר חסדאי ריש גלותא] ב[מתא] מחסיא² כמו שפירשנו למעלה. ודתי שנים ומחצה מלך. ובתריה בשנת קפ"ג (מלך) מר רב צמח נאון בר מר פלטוי נאון הוא אבי אמו של נאון אבינו³ ומלך י"ט שנים. ובתריה בשנת מאתים וחד מר רב האי בר רב מר דוד⁴ שבע⁵ שנין ופלגא:

* ובאילו מאה שנה⁶ עמדו⁷ במחסיא נאונים מר רב הילאי בר מר רב מרי תשע שנים. ואחריו מר רב יעקב הכהן בר מר רב מרדכי י"ד⁸ שנים. ובתריה מר רב אבימי⁹ אחוהי דמר רב מרדכי ח' שנים. ובתריה מר רב צדוק¹⁰ בר מר רב אשי ב' שנים. ובתריה מר רב הילאי בר מר רב חנניה ג' שנים ומחצה. ובתריה רב קיטוי בר מר רב אשי ג' שנים ומחצה והויין פלוגתא * דליכא לסמוך עליהו¹¹. ובתריה מר רב משה¹² כהנא בר מר יעקב עשר שנים ומחצה. ועמדו שתי שנים בלא נאון. ובתר הכין איסתמך מר רב כהן צדק בר מר רב איבומי¹³ נאון י' שנים ומחצה. ובתריה מר רב שלום בר מר רב בעז¹⁴ עשר שנים. ובתריה מר רב נטרונאי נאון בר מר רב הילאי נאון בר מר רב מרי ח'¹⁵ שנים. ובתריה מר רב עמרם בר מר רב ששנא י"ח שנים וקמי הכין הוה פליג ליה רב עמרם ואיקרי נאון ונחית מיניה. ובתר הכי מלך כדפרישנא ואיפטר. ובתריה מר רב נחשון (נאון) בר מר רב צדוק נאון ח' שנים. ובתריה מר רב צמח בר מר רב היים אחיו של מר רב נחשון [נאון] י' שנים. ובתריה¹⁶ מר רב * מלכה חד ירחא¹⁷ ואפטר לגן עדן ושכיבו (באותו הפרק) רובא דסבי דמתא מחסיא בשעור תלתא ירחי ואיסתמך בתר הכין מר רב האי נאון בריה דמר רב נחשון י'¹⁸ שנים. ובתריה מר רב הילאי בר רב נטרונאי נאון ח' שנים. ובתריה מר רב שלום בר מר רב מישאל י' שנים. ובתריה אידלדלא מילתא במתא מחסיא טובא ולא אשתארו בה חכימי. ובתריה מנהו למר רב יעקב בר מר רב נטרונאי י"ג שנים. ובתריה לא הוה בהון ראו וסמכיה דוד נשיאה למר רב יום טוב כהנא בר מר רב יעקב ואורג¹⁹ היה הואיל ולא הוה [תמן] רבנן [כולי האי] (ומלך) ד'²⁰ שנים. ובתריה אתמר ביני רבנן לבטולה למתא מחסיא ולמייתי מאן דמשייר בהו לפום בדיחא. ולבסוף אסכימו למסמכיה למר רב נתן אלוף אחי אבינו בריה דמר רב יהודה נאון (אבי) אבינו בשם נאונות מחסיא [כי היכי] דלא לבטל שמה. ואדהכי²¹ נח נפשיה ואתייה דוד נשיאה למר רב סעדיה בר

¹ H. II. רבה. ² O. II. בן שמואל שהציבו במחסיא נאון. ³ E. omits; ובאילו מאה שנין O. II. ⁴ II. אב; O. adds ב"ד. ⁵ P. ב'. ⁶ O. II. שנין. ⁷ E. שעמדו. ⁸ O. י"ד; P. י"ח. ⁹ איבומאי and איבומא. ¹⁰ E. צדיק. ¹¹ O. ביניהו. ¹² E. משרשיא. ¹³ P. איבומאי; אבינו. ¹⁴ E. omits. ¹⁵ E. עשר. ¹⁶ E. adds בר. ¹⁷ E. חדש ימים. ¹⁸ E. H. י'. ¹⁹ E. והכי. ²⁰ O. P. י'; E. י'. ²¹ O. א'ע"נ דאורג.

מר רב יוסף ולא מבני רבנן דמתיבתא הוה אלא מן מצרים [הוה] וידיע בפיומי¹ וסמכיה באייר שנת רל"ג וכניף מאן דהוה אשתייר מן (בני) בניהון דרבנן דמחסיא ומן עלולי דסמכינן על רבנן דפום בריתא ואותיב מתיבתא [דמתא מחסיא] תרתי שנין ונצא בהדי² דוד הנשיא וקרייה *לחתן אחוהי דהוא יאשיהו בנישאות³ ולא עלתה בידו ואידחי יאשיה לכרסא;⁴ וקרייה דוד הנשיא לרב יוסף בריה דר' יעקב (נאון) דידיע בבר סטיא *להיות גאון במתא מחסיא⁵ ורך בשנים הוה ותלמיד קטן הוה לנבי מר רב סעדיה גאון ונחבא מר רב סעדיה גאון כמה שנים מפני⁶ דוד הנשיא ורב יוסף נהני גאונות במחסיא. ולבסוף אפייס רבי סעדיה עם דוד נשיא ורב יוסף [קם] בדוכתיה כלל שני דמר רב סעדיה י"ד⁷ שני. ושכיב [רב סעדיה] בימי נאון אבינו בשנת רנ"ג⁸ בתר דוד נשיא. ואתיחד רב יוסף במתא מחסיא ואידלרלה מילתיה (לנמרו) ולא הוה ליה פתחון פה אפי' בהדי רב אהרן גאון ושבקה למחסיא ולבבל (כולה) ואזל ויתיב במדינתא דבערה ושכיב התם *ובתר הכי לא הוה מתיבתא במתא מחסיא⁹;

ובאלין מאה שנים אחרות מלכו בפום בריתא גאונים [ואלו הן]. בתר מר רב האי גאון בר מר רב דוד. מר רב קמיו¹⁰ גאון בר מר רב אחאי גאון [ומלך] בשנת *רא ח' שנין ופלגא. ובתריה מלך מר רב יהודאי (נאון) זקננו שהוא אבי אבינו¹² בר מר רב שמואל ריש כלה בראש שנת *ר"ז י"א¹³ שנים ומחצה ושכיב באדר שנת רכ"ז. והוה פלוגתא [בין רבנן דמתיבתא ודוד הנשיא] דרבנן דמתיבתא איכנפו וקרויה למר רב מבשר כהנא גאון בר מר רב קמיו¹⁰ גאון ודוד נשיא קרויה למר רב כהן צדק כהנא בר מר¹⁴ רב יוסף. והוה פלוגתא [בניהון] עד [חדש] אלול שנת רל"ג ועבדו שלמא דוד נשיא עם מר רב מבשר גאון ויתיב *רב מבשר גאון¹⁵ ורבנן דיליה לבדם ומובחרים *דרבנן הוו בהדיה¹⁶ ומר רב כהן צדק ורבנן דיליה לבדם. ובשנת רל"ז בכסליו שכיב מר רב מבשר גאון ואתו רבנן [דיליה] לות (רב) כהן [צדק] ושכיב בשנת רמ"ז¹⁷. ומלך מר רב צמח בר מר רב כפנאי¹⁸ תרתי שנין ופלגא. ושכיב *בריש שנת¹⁹ רמ"ט. ובטבת שנת רמ"ט²⁰ מלך בתריה מר רב חנניה גאון אבינו בריה דמר רב יהודה גאון ה' שנים ופלגא ושכיב בשנת רנ"ד²¹. ובתריה איסתמיך מר רב אהרן בר מר רב יוסף הכהן ולא מן בני רבנן הוה אלא מן תגרי הוה.

רבנו סעדיה לאחוהי דדוד הנשיא E. ³ בהון וברבנו סעדיה E. ² בפתומי E. ¹ דמתקרי יאשיהו להיות ראש גולה E. ⁴ לכרסאן; V. p. לברסאן; O. omits the last three words. ⁵ בשביל אימת מחלוקת E. ⁶ בנאונות למחסיא O. II. ⁷ ועד השתא ליכא במחסיא מתיבתא O. II. ⁸ ר"ז; H. ר"ג; E. ⁹ תרתי סרי E. ¹⁰ בין E. ¹¹ ר"ז י"א O. P. V. ¹² אמנו O. ¹³ כט תמני סרי E. ¹⁴ סימאי O. ¹⁵ בשנת O. V. ¹⁶ פפי O. P. ¹⁷ רמ"ז H. V. ¹⁸ בשיטתיה הוו II. ¹⁹ הוא II. ²⁰ ר"ז; H. ²¹ רנ"ה O. P.

ומר רב מבשר נאון סמכיה בדרא¹ רבא במתיבתא ולא דהוא הוה דאוי לגאונות בתר נאון אבונא אלא דוכתא הות למר רב עמרם (אב) אחי אמנו (בריה דמר רב מנשה²) ראש כלה. וקפץ עליה מר רב אהרן והוה עז מאד ודחיל מיניה מר רב עמרם³ ואול לקמיה ובתר כמה פליג עליה מר (רב) נחמיה בר מר רב כהן צדק בתר דיתיב קמיה ומר (רב) אהרן הוה עדיף מיניה ולא פרשו רבנן *מן מר רב אהרן⁴. ובתר דשכיב מר אהרן בסוף שנת ר'עא *הדרו מקצתהון דרבנן⁵ לקמיה דמר נחמיה ואנחנא ורבנן נפישו דילנא לא אשוניא עימה ולא אולנא לקמיה והוינא בהווא עדנא אב ב"ד ולא קבילנא גאונות עד דשכיב [מר רב נחמיה]. ובשנת ר'עט *אסחמכניא בגאונות וסמיכניא⁶ להאי בנינו באבות בית דין מן שיעור תרתין⁷ שנין. יהא רעוא מן קמי קודשא בריך הוא דלשווי יתנא חשובים (עם החיים ו) עם הכתובים⁸ לחיים ויוכי יתנא לדבורי ישראל [בקושטא] כהונן [וכראוי] וייתי למשיחא בר דוד (השתא) בעגלא ובזמן קריב בחיינא ובחייכון [ובחיי דכל בית ישראל וכן יהי רצון] אמן נשלמה תשובת רבינו שרירא נאון אביו של רבינו האי נאון ז"ל⁹:

B.

שאלו רבנן דבקירואן¹⁰ לבבא דמתיבתא לבי דינא דמרנא רבנא שרירא בריה דרבנא חנניה בר' דרבנא יהודה ואחו הני שאילות בית דינא דמרנא ורבנא האי דינא דרבנא בר' דרבנא שרירא ריש מתיבתא:

דשאלתון היך נכתבה המשנה אם אנשי כנסת גדולה החחילו לכתוב וכתבו כל חכמי הדור מקצתה עד שבא ר' והשלימה. ו[ש]שאלתם התוספתא ששמענו שר' חייא כתבה אם לאחר המשנה נכתבה אם בזמן אחד. ומה ראה ר' חייא לכתבה אם לתוספת דברים שהם עניני המשנה אמאי לא כתבה רבי. ועוד רבנן סבוראי כיצד נסדרו:

תשובדה. חבי חזינא דשיחא סדרי רבינו הקדוש תרצינון. ובגמרא דיבמות בהבא [על יבמות] אמרי' אמר רבא מתניתין אימת איתקין ביומי ר'. ורוב החכמים ששמותיהן מפורשין רבי מאיר ורבי יהודה ור' יוסי ור' שמעון כולן תלמידי ר' עקיבא הן. והכין הוה מילתא דראשונים לא איתודעו שמותיהן אלא של נשיאים ושל אבות ב"ד בלבד משום דלא הוה בהון מחלוקת אלא טעמי דאורייתא ודמשנה הוו ידעי להו ידעיה ברורה. וכמה דהוה בית המקדש קיים כל חד מן רבוותא מנמר לתלמידיה מילי ברורין משום דחכימן ולא הוו

אב; others ב"ד O. adds. ² מיישוי II; מנשוי p. ³ בדלא E. ⁴ אחי אמנו p. above the line. ⁵ O. II. מקצת. ⁶ O. II. מיניה דרב אהרן. ⁷ E. מיניה. ⁸ E. II. וסמכוהו. ⁹ E. II. הכתוב. ¹⁰ G. M. כ'. ¹¹ O. P. אתו. ¹² O. P. רבנן. ¹³ O. תם תם חם. ¹⁴ O. דבקירואן MS.

צריכין לטירחי דהוה פלוגתא דסמיכא לחוד ביניהון. ובג' מקומות בלבד נחלקו שמאי והלל ושמאי והלל בפני הבית כמפורש ביציאת שבת. וכד חרב בית המקדש ואולו לבית תר משום הנך שמדות וצרות שלא שמינו כל צרכן נפישו מחלוקת בישראל. ועד סוף יומין דרבנן ליבא דכתיב מדעם כל עיקר וא'ע'פ שכל החכמים כולן שוין כל אחד ואחד שונה לתלמידו באיזה לשון שירצה יש מהן שאחוזו דרך קצרה ויש מהם שונה דרך ארוכה. וכיון דחזא ר' דאיכא שינויא כולי האי וחזא א'ע'צ דטעמיהון לחדא מילתא סלקין חש דלא אתי פסידא הואיל וחזא דקא ממעט ליבא וקא מסתמן מיליה¹ מעיינות חכמה ומסתלק שר של תורה כההיא דאמר ר' יוחנן לבן של ראשונים כפתחו של אולם אחרונים כפתחו של היכל. ואמרינן ראשונים ר' עקיבא ואחרונים ר' אלעזר בן שמוע. ואחסונוהי לר' מן שמאי בהדי תורתו גדולה דכייפין ליה כוליה דריה כדאמרינן מימות משה ועד ר' לא מצינו תורה ונדולה במקום אחד. ושקטיה רבנן ביומיה מכל שמד משום דחמותא דאנטונינוס. ומכאן ואילך לא גרים אינש כל חד לישנא לנפשיה: אבל הנך ראשונים דקמי חורבן הבית לא איצטריכו להכין הואיל ותורת פה היא כאדם שמספר לחבירו באיזה לשון שירצה. אבל מקודם לבן היו גורסין הכל בנירסא וכולן לדעת אחת היו מסכימין ולא היה המחלוקת ביניהם כדתניא לו² ר' יוסי בתחילה לא היה מחלוקת בישראל אלא בית דין של שבעים ואחד יושבין בלשכת הגזית ושתי בתי דינין של כ"ג ואחד [יושב על פתח הבית ואחד יושב על פתח עזרה ושאר בתי דינין של כ"ג] יושבין בכל עיירות ישראל הוצרך הדבר לטאול וכולה עד משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבו מחלוקת בישראל ונעטיה תורה כשתי תורות. וכשראה רבי כן כתב המשנה שלא תשתכח ולא מליביה חברינו ר' אלא מילי דהוו גריסין להו קצת ראשונים דקמי':

והא דאמרינן סתם משנה כרבי מאיר לאו דר' מאיר מלבו אמרן וההוא אורחא דהוה ר' מאיר מתני לתלמידיה אותה אחז ר' וקבעה לאתנווי לכולי עלמא ור' מאיר [אחז] מר' עקיבא אותו הדרך דאמר ר' יוחנן סתם מתניתין ר' מאיר סתם תוספתא ר' נחמיה סתם סיפרא ר' יהודא סתם סיפרי ר' שמעון וכולהו אליבא דר' עקיבא ועליה דר' עקיבא אמרינן לבן של ראשונים כפתחו של אולם. בפרק קמא דערובין אמרינן אמר ר' יהושע בן לוי כל מקום שאתה מוצא משום ר' ישמעאל א' תלמיד אחד לפני ר' עקיבא אינו אלא ר' מאיר ששימש את ר' ישמעאל ואת ר' עקיבא. וכן בעלמא אמר ר' אמר רב האי דמחדרנא טפי מחברייה דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה אילו חזיתיה מקמיה הוי מחדרנא טפי. תנא לא ר' מאיר אלא ר' מייאשא שמו ולמה נקרא שמו ר' מאיר שהיה מאיר עיני חכמים בהלכה ולא ר' נהוראי שמו אלא ר' נחמיה שמו ואמרי לה ר' אלעזר בן ערך שמו

¹ ?מיניה.

² So MS.; see p. 8, note 17.

ולמה נקרא שמו ר' נהוראי שמנהיר עיני חכמים במשנה. ואמר' דאפילו אדם הראשון שמח בתורתו של ר' עקיבא כשהראהו הק'ב'ה דור דור וחכמיו. ורבי דוסא בן הרנינס קאמר ליה אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמו הולך מסוף העולם ועד סופו. וחכם שבכל תלמידיו ר' מאיר היה דאמר' אר' אחא בר חנינא גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של ר' מאיר כמותו כו'. ונקט ר' מאיר בהילכתא אורחא דר' עקיבא. ורבי כתב דברי היחיד והמרובים דתנן במסכת עדיות דתנן אמר ר' יהודה למה הוזכרו דברי חיחיד בין המרובים לבטלן שאם יאמר לך אדם כך אני מקובל אומר לו כדברי איש פלוני שמעתי: ואנן לא ידעינן הי משנה כתב רבי ברישא אלא ודאי פירקי דכל מסכתא ומסכתא חד בתר חד כדמסירי לן כתבינון דאמר ר' הונא בחדא מסכתא לא אמר' אין סדר למשנה בתרתי מסכתא אמרינן אין סדר למשנה. והיכא דאשכחן מחלוקת ואחר כך סתם בחדא מסכתא אמרינן הלכה כסתם [משום] דיש סדר למשנה אבל בתרתי מסכיות לא אמרינן [מחלוקת ואחר כך סתם הלכה כסתם משום דבתרתי מסכתות לא אמרינן] יש סדר למשנה דלא ידעינן הי כתב רבי ברישא:

וששאלתם מאי טעמא הקדימו פורים לשקלים אגן הכי מתנינן שקלים וא'ח'כ פורים. וסוכה מקמי יום טוב. ובתר הכין ראש השנה. ואפשר למיכתבינהו ר' בחילוף מיהו אית לך למימר דאקדים שבת לעירובין הואיל וחשובה שבת טובא. ובתרה פסחים הואיל ואיתיה ראשון לכל המועדים. ובתריה¹ שקלים שהוא מלפניו והדר מעניינא דעירובין¹. ובתר שבת והדר לענין שבת. ותנא סדר יומא משום דכשבת דמי וא'ע'ג דבסידור שנה איתיה אחר ראש השנה עדיף מן ראש השנה דראש השנה כמעביר יום¹ לפני הכיפורים דמי. ובתר יום הכיפורים סוכה דחג גדול איתיה וכפסח דמי. ואחריה² יום טוב דכגון דשבת הוא. ובתרה ראש השנה. ובתרה³ תענית דדמיא קצת ליום טוב דכגון שאסורין בעשיית מלאכה ומיסתברא לעשות' למיכתב תעניות בתר ראש השנה דבראש השנה ותעניות צריכין אגן למיבעי רחמי. וכמה דמפרשינן רגילין רבנן למיתנא ולמיכתבינהו ואי אית דניחא ליה לאקדומי או לאחורי הרשות בידו כדאמרינן לעיל דבתרתי מסכתות אמרינן אין סדר למשנה דלא ידעינן הי כתבה רבי ברישא. ואית מסכתא דאמרינן תנא אמאי קאי כגון שבועות אחר מכות. ובברכות אמרינן תנא היכא קאי דקתני מאימתי:

וששאלתם לעניין התוספתא אם לאחר המשנה נכתבה או בזמן אחד עמה. ודאי ר' חייא [תרצה] מיהו לא מסתיימא אי ביומיה דר' או בתריה אבל בלא ספק דבתר דמיתרצו הלכות המשנה איתרצא תוספתא אבל לא אפשר לן אי ביומיה דר' נח נפשיה דר' חייא אי בתריה כדשקלינן ומרחינינן¹ כפר' הנושא בכתובות. ומיהו אמרי רבנן דביומיה דר' איתקן ברייתא

¹ So MS.² MS. ביצה י"ט.³ MS. דבתריה.

והוּו איתניין ביה מדרשיה מן ההיא דשמעתא קמייתא דחגיגה דהוּו הנהו אילמי דהוּו בטיבבותיה דרבי בני אחתיה דר' יוחנן בן גודנדא ואמרו לה בני ברתיה דר' יוחנן בן גודנדא דכל אימת דהוּו עייל רבי לבי מדרשא הוּו עיילין ויתבין קמיה מרחשן שיפותיהו בעא רחמי עליהו ואיסתסיא ואישתכח דגמירי הילכתא וסיפרא וסיפרי ותוספתא וכוליה תלמודא:

ודאמרתן מה ראה ר' חייא לכתבה ואמאי לא כתבה רבי. תשובה. רבי [עיקרין] חקן כגון כללות וליטנא [קייטא] דאפי' מחדא מילתא איכא למיגמר מינה תילי תלים. ואתא ר' חייא פשיט בברייתא¹ ומילי מפשיטנא ובלשון ארוכה כל כמה דאימעיט ליבא. וכל הברייתות מן המשנה למד וכדאמרינן אילפא תלא נפשיה באיסקריא דספינתא אמר אי איכא דבעי מנאי מילתא ברבי ר' חייא וברבי ר' אושעיא ולא מפשיטנא ליה ממתינא² נפילנא מאיסקריא וטבענא אלמא כל מה דאית ברבי ר' חייא וברבי ר' אושעיא דאינון ברייתא אית למפשיטיה ממתינתן. וא'ע'ג' דסוגיא דר' מאיר ור' יוסי הלכה כר' יוסי היכא דסתם רבי כר' מאיר עבדינן כסתמא אבל היכא דפריש רבי פלוגתייה בהדיא הלכה כר' יוסי. ואי חזא ר' חייא טעמיה דר' מאיר וסתם בברייתא כוותיה לא מקבלינן מיניה. כדבעא ר' נחום שמעיה דר' אבהו סתם במתינתן ומחלוקת בברייתא מאי. אמר ליה הלכה כסתם מתינתן. מחלוקת במתינתן וסתם בברייתא מאי אמר ליה ר' לא שנאה ר' חייא מניין לו משום דר' חייא תלמידיה דרבי ומן רברבותיה דר' הוה א'ר' חייא ולא הוה ליה לר' חייא אלא מאי דאיתנייה רבי. וכל חד מן רברבותיה הוה אית ליה ברייתא מינייהו על כל מסכתא כדאמרינן תני רב שרבייא בקידושין דבי לוי. והני ברייתות דתריעונן ר' חייא ור' אושעיא עדיפן ועיקר הוּו. כדאמרינן כל מתינתן דלא מיתנייא בדבי ר' חייא ור' אושעיא לאו מתינתא היא ולא מותבין מינה בי מדרשא. ובישיבות גדולות נכתבו ועל פי כל חכמי הדור ומינייהו אמרינן בתלמוד תנו רבנן אבל תני בר קפרא. תני דבי רבי שמואל. תני דבי ר' ישמעאל ותני דבי ר' אלעזר בן יעקב כוליהו הנך ברייתות לא מיקבעו למיגרסינון כולי עלמא כדאיקבען ברייתא דר' חייא ור' אושעיא ולא אמרינן בה תנו רבנן אלא תניא ותנא ותונא:

סיפרא וסיפרי לאו בזמן משנתנו נכתבו אלא אחרי כן דאמרינן ביבמות אמר ליה ר' יוחנן לר' שמעון בן לקיש ראיתו לכן פדת שהוא דורש כמשה מפי הגבורה אמר ליה הא לא דיליה היא הא מתינתא היא והיכא תני ליה בתורת כהנים. נפק ר' יוחנן תנאה ב' יומי וסברה ב' ירחי ובתר הכי איתקבעו תוספתא וסיפרא וסיפרי. והיכין דפליגי אמוראי וסוגיין בעלמא כחד מינייהו ותניא ברייתא כאידך עבדינן כהווא

¹ פריט MS. adds.

² ממתינתא ?

דתניא כוותיה. וברייתות אחרות קטנות לאו לאוריי מינייהו כגון הלכות דרך ארץ והגדות. ובמקום שראה רבי דברי של יחיד ונראו לו שנאן בלשון רבים של ר' מאיר באותו ואת בנו ושנאן ר' מאיר באותו ואת בנו ושנאן בלשון חכמים ודבריו של ר' שמעון בכיסוי הדם ושנאן בלשון חכמים. ר' ור' נתן סוף משנה כדאמרינן התם שמואל ירחינא ראה ספרו של אדם הראשון שהראהו הק' דור ודור וחכמיו דור ודור ודורשו וכת' בו ר' ור' נתן סוף משנה. אשי ורבינא סוף הוראה. רב ור' חמא¹ דרא דאמרינן אמר ר' יוחנן נהירנא כד הוה יתיבנא שבע עשרין שורין אחוריה דרב ורב קמיה דר' והו זיקוקין דנור נפקין מפומיה דר' לפומיה דרב ומפומיה דרב לפומיה דר' ולא הוינא ידע מה אינן אמרינן. ובכמה מקומות אמרי' רב תנא הוא ופליג. וכד אתא דרא אחרינא אימעיט ליבא ומילי דהו פשיטן לראשונים מאריבין הלשון לתלמידיהם בדרא בתרא כמו פירושם כדאמרי' בעירוב שנתנו באילן. יתיב ר' חייא בר אבהו ורב אסי כו' ואמרי' בסיפא אמר להו רב נחמן ישר וכן אמר שמואל אמרי ליה פתרתו בה כולי האי כו' ודאמרינן רב אשי ורבינא סוף הוראה בטר הכי א'ע'ג דהוראה לא הוות איקרו הנך רבנותא רבנן סבוראי כגון רב ניחומי ורבה יוסי ורב אחאי רב עינא ורב סימנא. ודבתרייהו קרינן רבנן סבוראי אותן שהיו בטר רבינא כו':

בציאות שבת אמרי' הילל גמליאל² ושמעון זהו רבן גמליאל הזקן ושמעון בנו נהנו נשיאותן בפני הבית מאה שנה ובתר רבן שמעון בן גמליאל שנהרג הוה רבן יוחנן בן זכאי רהוה בעירן חורבן הבית וכד אפקוהי לוות אספסיינוס נכנסו עמו ר' אליעזר ור' יהושע תלמידיו וחבע מן אספסיינוס שולשילתא דרבן גמליאל כדאמרינן בגיטין. ובתר כן רבן שמעון בן גמליאל שנהרג הוה רבן גמליאל בנו של רבן ש'ב'ג. ורבן גמליאל זה הוה נשיא ביבנה ור' יהושע אב ב"ד וכיון דצעריה לר' יהושע תלת זימני' עברוהי ואוקמוהי לר' אלעזר בן עזריה שהוא חכם והוא עשיר והוא עשירי לעזרא הסופר. והדר אהדריה לרבן גמליאל ולא עברוהי לר' אלעזר בן עזריה אלא רבן גמליאל תרתי שבתא ור' אלעזר בן עזריה חדא שבתא כדמפ' בגמ' דתפילת השחר. ובתריה דרבן גמליאל בתראי רבן ש'ב'ג בריה. ובתריה ר' בריה בציפורי ובית שערים:

שמואל ומר עוקבא בחד דרא הו דאמרינן שמואל ומר עוקבא כי הו יתבי ונרסי הוה יתיב מר עוקבא קמיה דשמואל בארבע אמות וכי הו יתיב בדינא הוה שמואל יתיב קמיה דמר עוקבא בר' אמות. ורב נחמן בר רב הונא שכיב ונפל שמדא וגור דידגדר³ לבטולי שבתא ומלך במחסייה רב טבימי דהוא מר בר רב אשי כו'. שמעינן מן ראשונים ובסיפ[ר]י⁴ * וכווניהם דבעו רחמי ובלעיה תנינא ליזגדר⁴ מלכא מבית משכבו ובמל הגזרה כו'. שכיב

¹ So MS.   ² MS. after הזקן.   ³ MS. דיגודר.   ⁴ MS. ליחגודר, MS. injured.

רב סמא דגן בריה דרבא. ובתריה מלך רבה ורב יוסף ומבית¹ וביומיה סוף הוראה ואיסתתם תלמודא והווי רבנן סבוראי. ואלה שמותם רב אחי מבי חתים. רב נביאה מאגריותא². רב אחי בר רב נהילאי. רבנא סמא בר רבנא יהודה. רב שמואל מפומבדיתא. רבינא בר אומנא ורב אהדבוי. רב קטינא ומר זוטרא בני רב חנינא. ובימיהם יצא מחומד בשנת תתכ"ח³ ומברייתו של עולם יש היום תלמוד ולמניין יונים אלף וקצ"ח שנה. קע"ב לאחר חורבן נשלמו ד' אלפים והיו תנאים קודם לחורבן הבית ק"ף שנה. הלל הזקן ורבן יוחנן בן זכאי ור' עקיבא חיו ק"ף שנה ור' חייא ש' שנים. ור' יונתן סוף מעשה. רב הונא ורב נחמן הלכה כר' נחמן בדיני. רב אשי ורב כהנא הלכה כרב כהנא. רב אשי ורבינא הלכה כרב אשי והילכתא כמר בר רב אשי בכלל תלמודא כבר ממיפך שבועה ומיכתב הוראה. ואחריו מר רב רבה שתיקנו בימיו לתת גט לאלתר לאשה דלא כשמעתא דכלתא דרב זביד כו'. וקם מר בר רב הונא מר הלוי בר מר יצחק. וביומיה הקינו למיגבא בעלי חוב וכתובה מן יתמי מן מטלטלי כו'. והוא היה עם מר רב הונא מר הלוי ומר רב מנשה גאוני פומבדיתא כשתיקנו כחובה ממטלטלי כו'. על ידי חלום אדכרוהו לרב יוסף גאון והוה חסיד טובא וזקן מאד ואיתמר דהוה אתי אליה נביה זכור לטוב יתיב במתיבתא דיליה בכלהי יומיה. יומא חד אמר להו לרבנן כדסב ואישטיף ארווחו ליה לנברא סבא דאתא לי' ולא חזו רבנן אדם וידעו דאליהו הוה וארווחו טובא. כל היכא דתשכח קמאי דפליגי כגון רב ושמואל ותשכח בתראי דפליגי כל ההיא הילכתא כגון אביי ורבא או בתראי אחרני הילכתא כוותיהו. ואני יוסף שמעתי כי טעות סופר הוא אלא כן הוא בדמיפך שבועה כי ודאי בוו הלכה כמותו. אני⁴ רב יוסף שבתלמוד שהרי מן רבנן סבוראי הוה כמה וכמה שנים פי' אינו רב שבתלמוד מן רבנן סבוראי הוה. וסמכיניה להאיי בגנו באבות בית דין מן שיעור ב' שנים יהא רעוא מן קמי קודשא ברי' הו' לשווייתנא חשובים⁵ עם החיים ועם הכת' לחיים וזכי⁶ יתנא לדבורי ישראל כהוגן וייתי משיחא בר דוד השתא בענלא ובזמן קריב בחייכון ובחיינא אמן:

¹ So MS.; מפום בדיתא. ² So MS. ³ ?תתכ"ח. ⁴ Twice in MS.
⁵ ?אינו. ⁶ MS. חשובים. ⁷ MS. וחכי, not distinct.

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il